RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888. Andra Kammaren. N:o 42.

Onsdagen den 25 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 innevarande april.

§ 2.

Föredrogs och bordlades för andra gången sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 1.

§ 3.

Till behandling förekom statsutskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Angående pension för landshöfdingen G. J. Edelstam.

Med anledning af derom gjord ansökning hade Kongl. Maj:t föreslagit, att landshöfdingen i Kalmar län *Gustaf Jakob Edelstam* måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder han med pension från civilstatens pensionsinrättning erhölle afsked från landshöfdingeembetet, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta fyllnadspension till så stort belopp, att detta tillsammans med pensionen från nämnda inrättning komme att utgöra 6,000 kronor, eller 3,600 kronor årligen, och hemstälde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar *J. Jonson* i Fröstorp, vice talmannen *S. Nilsson*, *J. Anderson* i Tenhult och *Lasse Jönsson*.

Angående pension för landshöfdingen G. J. Edelstam. (Forts.)

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Anderson i Tenhult: Såsom det synes af betänkandet, har jag mot utskottets hemställan anmält min reservation. Af statsrådsprotokollet synes, att personen i fråga ännu icke är mer än 56 år, och således felas ännu 9 år, innan han blir pensionsmessig. Det är också uppgifvet och tillika styrkt, att mannen i fråga är krank, men det är ju möjligt, att han kan blifva frisk igen. Jag anser derför, att det är skäl att vänta ett eller annat år, innan man pensionerar honom. Enligt upplysningar, jag fått, är mannen icke sängliggande sjuk, utan han har en åkomma, som icke hindrar honom att deltaga i en del af sina embetsgöromål. För öfrigt tror jag, att landskamereraren och landssekreteraren i länet skulle kunna lika väl i Kalmar län som på andra orter sköta de löpande och nödvändiga göromålen. Ser man på förteckningarna öfver kamrarnes ledamöter, finner man, att nära hälften af rikets alla landshöfdingar vistas här vid riksdagen. Alla dessa afhålla sig således från tjenstgöring ungefär en tredjedel af året, förutom den tid, hvarunder de taga sig ledighet dels genom semester och dels på grund af sökt permission. Jag föreställer mig också, att Kalmar läns invånare icke äro mer att beklaga än invånarne i andra län. Jag tror för öfrigt, att Kalmar läns invånare gerna vilja hafva sin landshöfding qvar, och att flertalet af dem i likhet med mig önska, att landshöfdingen skall blifva frisk, så att han må kunna med samma kraft som hittills sköta sina ansvarsfulla embetsgöromål. Då jag har denna uppfattning, ber jag få yrka afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Med hänsyn till de magtpåliggande och ansvarsfulla funktioner, som en landshöfding har att fullgöra, är det naturligtvis för allmänheten af synnerlig vigt och intresse, att innehafvare af dylika embeten äro i besittning af fullt obrutna krafter. Och denna allmänna regel har ännu mer sin fulla giltighet, då det är fråga om ett län, som är så vidsträckt och sammansatt af sins emellan så divergerande delar som Kalmar län. Landshöfding Edelstam träffades, såsom kammaren vet, för ett par år sedan af ett slaganfall, och följden deraf har blifvit, att, enligt hvad läkare intygar, hans krafter och arbetsförmåga blifvit betydligt försvagade, och samme läkare säger, att någon väsentlig och varaktig förbättring härutinnan icke inträdt och ej heller är att för framtiden motse. Då landshöfding Edelstam med känsla häraf, och ehuru ett afskedstagande skulle för honom medföra ganska känbara ekonomiska uppoffringar — landshöfdingelönen är nemligen 13,000 kronor jemte bostad, och pensionen deremot utgör endast 6,000 kronor — sjelfmant anhållit att få afgå från sin befattning med endast fyllnadspension från statsverket af 3,600 kronor, hoppas jag, att kammaren måtte, i likhet med statsutskottets flertal och med insigt om hvad det allmännas nytta kräfver samt med hänsyn till landshöfding Edelstams föregående synnerligt förtjenstfulla verksamhet, bifalla Kongl. Maj:ts framställning och ej genom ett af-

slag tvinga landshöfding Edelstam qvarstå vid sin befattning och söka uppehålla densamma, hvilket, enligt hvad läkaren intygat, icke kan ske utan fara för lifvet och hvad som ännu är qvar för honom af helsa. På dessa skäl hoppas jag, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

Angående pension för landshöfdingen G. J. Edelstam. (Forts.)

Herr Danielson: Äfven jag skall anhålla om bifall till utskottets förslag. Jag tror, att sådana skäl föreligga här, att det skulle vara synnerligen hårdt mot länet i fråga, om landshöfding Edelstam skulle så att säga tvingas att stanna qvar såsom landshöfding. Från statsrådsbänken hafva redan anförts de skäl, som tala för bifall till utskottets förslag, och dessa skäl äro enligt min åsigt af den hufvudsakliga vigt, att de icke kunna jäfvas. Ty det är alldeles gifvet, att om den föreslagna pensionen nu vägras, kan landshöfding Edelstam icke göra annat än bibehålla sitt embete, tills han uppnått pensionsåldern, hvilket inträffar först nio år härefter, och under tiden skulle detta vidtomfattande län komma att sakna hvad som andra län hafva lyckan att ega, nemligen en kraftfull styresman. Af dessa skäl bör denna sak noga beaktas. Landshöfding Edelstam synes sjelf hysa den uppfattningen, att det embete, han nu innehar, bör skötas af en frisk och kraftig person; och då han ansett, att han icke har den kraft, som för utöfvande af hans embete erfordras, kan jag icke finna annat, än att det är mycket ädelt handladt af honom att vilja träda till baka. Under förhoppning att kammaren vill låta Kalmar län komma i åtnjutande af samma förmån som andra län, yrkar jag derför, som sagdt, bifall till utskottets förslag. Skulle herrarne deremot på allvar sätta i fråga att indraga landshöfdingebefattningarna, skulle jag gerna vara med om den saken. Men som en sådan uppfattning icke vunnit någon synnerlig tillslutning, och det således för närvarande icke är värdt att tänka på den saken, lärer väl nu icke vara annat att göra än att bifalla Kongl. Maj:ts proposition och utskottets förslag.

Den ärade reservanten yttrade, att man kunde låta landshöfding Edelstams pensionerande anstå ett och annat år. Men hvad tjenar det till, sedan läkaren bestämdt förklarat, att hans helsa icke kan blifva återställd, och enda följden af ett afslag på Kongl. Maj:ts framställning skulle blifva, att landshöfding Edelstam ser tiden an. Men i sådant fall blefve det länet, som komme att vara i en undantagsställning mot andra län. Ett godkännande af den nu gjorda framställningen, som afser allenast beviljande åt landshöfding Edelstam af fyllnadspension från statsverket, skulle dessutom för statsverket medföra mindre uppoffring än om man genom ett afslag derå tvingar honom att bibehålla sitt embete, tills han blir pensionsmessig såsom landshöfding, i hvilket fall fulla pensionen skulle komma att utgå från indragningsstaten, och pensionskassan blifva derifrån befriad. Då ett bifall till utskottets förslag sålunda ej kommer att medföra förlust för statsverket, hoppas jag, att kammaren icke skall vägra att lemna detsamma.

Herr Anderson i Tenhult: Den föregående talaren åberopade

Angående pension för landshöfdingen G. J. Edelstam. (Forts.)

som skäl för bifall till statsutskottets betänkande, att Kalmar län är ett vidtomfattande och stort län. Ser man på egovidden, så är det väl ett af de mindre. Ser man åter på folkmängden, finner man, att denna i Malmöhus, Elfsborgs, Göteborgs och Bohus, Östergötlands, Vermlands och Skaraborgs län är betydligt större än i Kalmar län. Således kan enligt min uppfattning hans uppgift i det fallet icke hålla streck. Jag yrkar fortfarande afslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen gifvit propositioner enligt de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Angående pension åt länsmannen A. A. Moberg.

I *punkten 3*, som härefter föredrogs, hemstälde utskottet, att en af Kongl. Maj:t gjord framställning om pension för länsmannen *Axel Albert Moberg* icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Herr talman! Då länsman Moberg är så sjuk, att, enligt läkares intyg, han icke vidare kan blifva i stånd att sköta sin tjenst; och då hans sjuklighet räckt i 5 år, så ansåg sig Kongl. Maj:t böra göra framställning om hans ställande på indragningsstat. Denna framställning har emellertid blifvit afstyrkt af statsutskottet. För Moberg sjelf kan det vara likgiltigt, hvilken utgång frågan får. Ty om frågan afslås, så kommer han att fortfarande innehafva tjensten såsom länsman, till dess han om 5 år blir pensionsmessig; och under tiden afstår han tjenstgöringspenningar och expensmedel till sin vikarie men behåller lönen, 900 kronor, eller samma belopp, hvartill Kongl. Maj:t föreslagit pensionen. Men det är, enligt hvad landshöfdingen i länet framhållit, ingalunda likgiltigt för det allmänna och för ordningens upprätthållande, att länsmanstjensten, som redan under 5 år uppehållits af vikarie, kommer att ytterligare under 5 år skötas på samma sätt. Och det kan också blifva svårighet att få någon vikarie emot endast tjenstgöringspenningar och expensmedel, då Moberg, såsom obotligt sjuk, icke kan tvingas att afstå något af lönen. Önskligt vore således, att kammaren ville bifalla Kongl. Maj:ts framställning.

Herr Persson i Stallerhult: Då kammaren i näst föregående punkt lemnade sitt bifall till Kongl. Maj:ts proposition i fråga om 6,000 kronors pension åt landshöfding Edelstam, så kan jag icke finna det vara lämpligt att nu, då det endast är fråga om 900 kronors pension åt en fattig otjenstbar länsman, afslå framställningen derom. Jag får derför yrka bifall till Kongl. Maj:ts framställning och finner det alldeles på sin plats, att kammaren handlar konseqvent i dessa frågor.

Häruti instämde herr *Fredholm*.

Angående pension åt länsmannen A. A. Moberg. (Forts.)

Herr Anderson i Tenhult: Af statsrådsprotokollet synes, att mannen i fråga är endast 60 år och således icke uppnått den ålder, som är föreskrifven för att komma i åtnjutande af pension. Man ser der vidare, att han varit länsman i endast 8½ år, och han har således äfven i denna del icke uppfylt de vilkor, som erfordras. Han har förut haft arbete som skrifvare på länsmans- och kronofogdekontor och äfven på landskontor, men såsom sådan lär han icke hafva rättighet till pension. När han således icke nått den bestämda pensionsåldern, har jag inom utskottet på afdelningen yrkat afslag å den gjorda framställningen, liksom jag nu gör, och anhåller derför om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen i ämnet slutad. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 4 och 5.

Biföllos.

Punkten 6.

Angående pensionsrätt för chefen för Sveriges geologiska undersökning och de vid undersökningen anställde geologer.

Kongl. Maj:t hade vidare föreslagit, att *chefen för Sveriges geologiska undersökning* och de vid undersökningen anställde *geologer* måtte, den förre vid 65 lefnadsår och efter 35 års anställning i statens tjenst samt geologerna vid 60 lefnadsår och efter 30 års verksamhet vid undersökningen, ega att efter erhållet afsked komma i åtnjutande af pension å allmänna indragningsstaten, samt att denna pension måtte utgå för chefen med 5,000 kronor och för geologerna med aflöningens hela belopp, derest denna utgjorde 3,000 kronor eller derunder, men med 80 procent af aflöningen, om denna öfverstege 3,000 kronor, dock med iakttagande att den, som i årlig aflöning åtnjöte öfver 3,000 kronor, men mindre än 3,750 kronor, undfinge pension till belopp af 3,000 kronor.

På anförda skäl hemstälde emellertid utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna, som yttrade: Hufvudsakliga skälet, hvarför statsutskottet ansett sig böra afstyrka Kongl. Maj:ts framställning om pensionsrätt för chefen för Sveriges geologiska undersökning och de vid undersökningen anställde tjenstemän, synes hafva varit, att, då anslaget till undersökningen ännu är uppfördt på extra stat, hela undersökningen skulle vara af mera tillfällig beskaffenhet och derför framdeles kunna komma att upphöra. Det är en sanning, att de för undersökningen nödiga anslag ännu äro uppförda på extra stat, men deraf anser jag icke följa, att undersökningen är af tillfällig beskaffenhet och kommer att upphöra. Tvärt om antager och hoppas jag, att den geologiska undersökningen allt framgent skall komma att fortfara. Dess upp-

Angående pensionsrätt för chefen för Sveriges geologiska undersökning och de vid undersökningen anställde geologer. (Forts.)

gift är nemligen icke endast att verkställa en geologisk kartläggning af vårt land utan äfven, såsom instruktionen för detta embetsverk angifver, att, med fäst afseende å berg- och jordarternas i de olika orterna betydelse i ekonomiskt hänseende, inhemta en möjligast fullständig kännedom om landets geognostiska beskaffenhet. Den geologiska undersökningen blir härigenom i tillfälle att kunna lemna ett värdefullt biträde i det praktiska lifvet. Vi se hushållningssällskap m. fl. allt mera taga undersökningens insigter och hjelp i anspråk, och i samma mån, som bergs- och jordbruket utvecklas, i samma mån ökas behofvet af dylikt biträde. Den geologiska undersökningen kommer derför, antager jag, att alltjemt fortfara, men då så är, har Kongl. Maj:t icke kunnat inse något skäl, hvarför just undersökningens tjenstemän skulle sättas i sämre ställning än öfriga i andra embetsverk, utan ansett, att de, i likhet med andra, borde, då de icke längre kunna tjenstgöra, hafva sin ålderdom tryggad för nöd. Ett annat skäl dertill är äfven, att om de icke få pensionsrätt, blir den naturliga följden den, att de komma att qvarstå i verkets tjenst äfven sedan deras krafter icke äro som förr. Följden deraf blefve då, att arbetena verkstäldes af personer, som dertill på grund af sin ålder icke mera vore fullt lämpliga, men som till följd af samma sin ålder hade nått den högsta för geologerna bestämda aflöning, hvilka förhållanden åter ledde till, att de geologiska arbetena både försenades och fördyrades.

Det är sålunda både billighet mot tjenstemännen och omsorg för statens eget intresse, som föranledt framställningen, hvilken jag hoppas måtte vinna understöd i denna kammare.

Vidare anförde:

Herr Danielson: De skäl, utskottet anfört för sitt afstyrkande af den gjorda framställningen, finna herrarne lätt af betänkandet. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har deremot nyss anfört några skäl, som han ansett vara tillfyllest för den begärda pensionsrättens beviljande, men för utskottet hafva dessa skäl icke varit tillräckligt öfvertygande, ty utskottet har ansett, att då de i fråga varande tjenstemännen uppburo sina inkomster endast från extra anslag, som årligen beviljades, borde de heller icke vara pensionsberättigade. Jag kan icke erinra mig något fall, då Riksdagen beviljat pensionsrätt under sådana omständigheter. För några år sedan ifrågasattes väl från Kongl. Maj:ts sida att bevilja pensionsrätt åt tjenstemännen vid folkskolelärarnes pensionsinrättning, men denna framställning blef af Riksdagen afslagen på den grund, att dessa tjenstemän icke uppbure sin aflöning på ordinarie stat. Och denna uppfattning, hvilken Riksdagen hittills konseqvent följt, ansåg utskottet, att Riksdagen icke heller nu borde uti förevarande fall frångå. Icke heller torde af den omständigheten, att, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet nyss yttrade, den geologiska undersökningen komma att framgent fortgå, deraf med nödvändighet följa, att den vid undersökningen anställda personalen skall pensioneras. En dylik åtgärd be-

Angående pensionsrätt för chefen för Sveriges geologiska undersökning och de vid undersökningen anstälde geologer. (Forts.)

tingas icke af dess arbeten. Att alla sträfva efter att komma in på pensionsstat, är förklarligt, det är för dem en loflig sträfvan. Men lika lofligt är det från Riksdagens sida att söka förekomma dylika försök i allt för stor utsträckning.

På dessa skäl yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Nyström: På de skäl, som i denna fråga anförts från statsrådsbänken, anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning.

Så alldeles utan föregående exempel har det dock icke varit, att Riksdagen beviljat pensionsrätt för personer, hvilka uppburit sina inkomster å extra stat, ty icke längre sedan än i går beviljade Riksdagen pension åt t. f. föreståndaren för Skara veterinärinrättning Hofling, oaktadt han aldrig varit ordinarie tjensteman, och litet längre fram i detta betänkande finna vi, att utskottet tillstyrkt pension åt nivellören Littke, som heller aldrig varit ordinarie tjensteman.

Jag har intet vidare att tillägga och har endast velat hänvisa till dessa exempel.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Med anledning af ett yttrande från ölandsbänken derom, att det icke skulle förekomma, att tjenstemän, hvilkas löner voro uppförda på extra stat, vore pensionsberättigade, vill jag fästa uppmärksamhet derpå, att storskiftes- och afvittringslandtmätarne, jag tror år 1875, tillförsäkrades pensionsrätt. Det å ordinarie stat uppförda anslaget till skiften och afvittringar, 63,000 kronor, är, såsom kändt, för ändamålet alldeles otillräckligt, och för desse tjenstemäns aflönande måste derför det af Riksdagen å extra stat anvisade anslaget till fullföljande af storskiftes- och afvittringsarbetena jemväl anlitas, hvadan deras aflöning således utgår delvis från ordinarie och delvis från extra anslag.

Herr Anderson i Tenhult: Om man gång efter gång beviljar pensioner till dem, som icke äro dertill berättigade, så skola dylika ansökningar ofta upprepas med åberopande af föregående exempel i liknande fall. Man ser också af nionde hufvudtiteln, att Kongl. Maj:t för vissa af dem, för hvilka begärts pension, anfört att deras företrädare haft sådan, hvarför nuvarande innehafvarne äfven borde blifva pensionsberättigade. När åttonde hufvudtiteln i går behandlades, hörde man, att tvenne af kammarens ledamöter begagnade sig af samma skäl, i fråga om pension åt t. f. föreståndaren för Skara veterinärinrättning Hofling och instruktionssmeden derstädes Wiegandt. För min del vill jag icke vara med om att gifva något på hand i detta fall, utan anser, att de, som icke äro berättigade till pension, heller ej böra tilldelas sådan.

Jag ber derför att få yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herrar *Börjesson* och *Bruse* instämde i detta yttrande.

Herr Danielson: Med anledning af herr statsrådets och chefens

Angående pensionsrätt för chefen för Sveriges geologiska undersökning och de vid undersökningen anställde geologer. (Forts.)

för civildepartementet senaste yttrande, hvari han jemförde tjenstemännen vid geologiska undersökningen med storskiftes- och afvittringslandtmätarne, vill jag blott erinra derom, att desse hafva kongl. fullmagt, som gäller för deras lifstid, hvaremot den förstnämnde personalen icke innehar en sådan ställning, ty dess verksamhet i statens tjenst är ju beroende af årligt beviljande af det till dess aflöning anvisade extra anslag. Det är således en väsentlig skilnad dem emellan, och man kan då icke i detta fall säga, att de äro likstälda.

Herr Widström: För mig synes det principvidrigt att fastställa pensionsrätt på ordinarie stat åt vissa tjenstemän, hvilkas löner utgå från extra anslag. Är det så, att de ändamål, för hvilka dessa tjenstemän äro anstälde, fortfara, bör man väl se till att deras löner blifva uppförda på ordinarie stat, ty deraf blefve en sjelfklar följd, att deras pensionsrätt äfven blefve ordinarie. Det exempel från i går, som här anförts rörande den åt t. f. föreståndaren för veterinärinrättningen i Skara beviljade pension, är ej jemförligt med det nu i fråga varande fallet. Hoflings företrädare var ordinarie tjensteman, och det var endast pågående omreglering af denna inrättning och den långa tid, som dertill åtgått, som förorsakade att Hofling under sin tjenstetid endast innehaft extra ordinarie anställning.

På dessa skäl anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Herr talmannen gaf propositioner å de yrkanden som förekommit, dervid utskottets hemställan af kammaren bifölls.

Punkten 7.

Bifölls.

Angående pension för åtskillige tjenstemän vid statens jernvägsbyggnader.

Punkten 8.

På derom af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjord framställning hade Kongl. Maj:t föreslagit, att en hvar af nedannämnde, vid statens jernvägsbyggnader anstälde tjenstemän måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder han entledigades från anställning vid nämnda jernvägsbyggnader, åtnjuta från allmänna indragningsstaten årlig pension under sin återstående lifstid till följande belopp:

a) materialförvaltaren *Bernhard Fredriksson* ..... 2,400 kronor
b) materialförvaltaren *Gustaf Heurlin* ..... 1,800 „
c) kassören *Albert Beckmann* ..... 1,500 „
d) nivellören *Otto Hjalmar Leonard Littke* ..... 1,500 „
och *e*) ombudsmannen *Johan Olof Emil Gustaf Olai* 2,500 „

Utskottet, som ansåg att de sålunda äskade pensionsbeloppen skäligen borde nedsättas, hemstälde:

att Kongl. Maj:ts framställning måtte på så sätt bifallas,

att en hvar af nedannämnde, vid statens jernvägsbyggnader anstälde tjenstemän må från och med månaden näst efter den, hvar-

Angående pension för åtskillige tjenstemän vid statens jernvägsbyggnader. (Forts.)

under han entledigas från anställning vid nämnda jernvägsbyggnader, åtnjuta från allmänna indragningsstaten årlig pension under sin återstående lifstid till följande belopp:

a) materialförvaltaren *Bernhard Fredriksson*	1,800	kronor
b) materialförvaltaren *Gustaf Heurlin*	1,500	„
c) kassören *Albert Beckmann*	1,000	„
d) nivellören *Otto Hjalmar Leonard Littke*	1,000	„
och *e*) ombudsmannen *Johan Olof Emil Gustaf Olai*	2,000	„

Efter föredragning häraf yttrade:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Jag är utskottet tacksam, för att det åtminstone till en viss grad understödt den framställning, Kongl. Maj:t gjort om pension för åtskilliga tjenstemän vid statens jernvägsbyggnader, hvilka af ålder eller sjuklighet icke kunna uppehålla sina tjenster; men jag kan icke annat än beklaga, att utskottet ansett sig böra i icke oväsentlig mån föreslå nedsättning på de begärda pensionerna. Skälet för nedsättningen är enligt utskottets utlåtande, att dessa tjenstemän sjelfva icke medverkat till sin framtida pensionering. Detta skäls innebörd förstår jag icke, då inga andra tjenstemän bidraga till pensionering från allmänna indragningsstaten och desse tjenstemän dessutom icke haft rätt att inträda såsom delegare i någon pensionsinrättning, hvarken civilstatens eller jernvägstrafiktjenstemännens. Af deras lönebelopp torde man icke heller kunna finna någon anledning till nedsättning i de af Kongl. Maj:t föreslagna pensionsbeloppen. De i punkterna a, b, c och d uppräknade tjenstemännen åtnjuta en lön, som uppgår till ej mera än 3,600 kronor. Med den aflöningen kan man icke begära, att en person med familj skall kunna göra besparingar för framtiden, och ännu mindre är detta möjligt för dessa tjenstemän, som i allmänhet befinna sig på flyttande fot och således icke hafva någon möjlighet till extra förtjenst, utan äro hänvisade uteslutande till statens aflöning för sitt uppehälle.

Utskottet har också uppgifvit såsom skäl för nedsättningen, att åtminstone de flesta af dessa tjenstemän icke kunna anses vara af sjukdom alldeles oförmögna att bidraga till sitt lifsuppehälle. Materialförvaltaren Fredriksson är 66 år gammal och till följd af obotlig kronisk rheumatism urståndsatt att genom arbete försörja sig och sin familj. Näppeligen kan man om honom säga, att han kan, sedan hans aflöning slutat, sjelf försörja sig och familjen. Beträffande materialförvaltaren Heurlin, så framgår redan af det läkarebetyg för honom, som åtföljer Kongl. Maj:ts proposition, att han i följd af sjuklighet är föga tjenstbar. Men sedermera har han enligt nytt läkarebevis i februari månad detta år träffats af ett slaganfall och har derigenom för all framtid blifvit oförmögen att sköta sin tjenst och af läkarebetyg för ombudsmannen Olai kan man se, att han lider af ryggmärgslidande, som naturligtvis, i den mån denna sjukdom utvecklar sig, omintetgör hans förmåga att bidraga till sitt uppehälle. Fredriksson har vid 66 års ålder 33 tjensteår, summa 99 lefnads- och tjensteår. Hade

Angående pension för åtskillige tjenstemän vid statens jernvägsbyggnader. (Forts.)

han varit anställd på ordinarie stat, något som varit omöjligt för tjenstemännen vid statens jernvägsbyggnader, så skulle han vid 65 års ålder med 35 tjensteår haft 3,000 kronor i pension. Kongl. Maj:t ansåg sig emellertid icke böra af Riksdagen begära detta belopp, utan nedsatte det till 2,400 kronor. Att nu ytterligare nedsätta detta belopp till 1,800 kronor, äfvensom de af Kongl. Maj:t för de öfriga af dessa tjenstemän begärda pensionsbeloppen, anser jag icke vara rigtigt handladt mot dessa tjenstemän, hvilka dock väl och nitiskt fullgjort sina åligganden.

Herr Anderson i Tenhult: Inom utskottsafdelningen så väl som inom utskottet har man enats om att föreslå de pensionsbelopp, som i utskottets hemställan upptagits. För min del gjorde jag vid bestämmandet af min mening en jemförelse mellan dessa pensioner och hvad andra tjenstemän åtnjuta, hvilka jag trodde hade ungefär samma ställning som dessa; så har t. ex. förvaltaren vid fästningsintendenturen i Stockholm icke mer än 1,440 kronor i pension. Regementsqvartermästaren vid Svea lifgarde, förvaltaren på Marieberg och förvaltaren vid Carl Gustafs gevärsfaktori hafva i pension lika mycket. Nu har utskottet föreslagit, att materialförvaltaren Fredriksson skulle erhålla 1,800 kronor. Materialförvaltaren Heurlin är icke mer än 63 år gammal och har dock föreslagits att få 60 kronor mer i pension än de tjenstemän, jag förut uppräknat. För kassören Beckmann, som endast är 50 år gammal, har utskottet föreslagit 1,000 kronor. Icke är väl detta så obetydligt. Det finnes många tjenstemän med fasta löner, som icke få högre pensioner. Kontors- och kassaskrifvare i riksbanken hafva icke mera än 1,000 kronors pension. Enahanda är förhållandet med nivellören Littke, som icke är mer än 42 år gammal; och för ombudsmannen Olai har utskottet tillstyrkt 2,000 kronor. De af utskottet sålunda föreslagna beloppen äro sannerligen så rundligt tilltagna att vederbörande böra vara belåtna dermed, helst ingen af dem är lagligen berättigad att få pension. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Herr *Andersson* i Löfhult instämde häruti.

Herr Danielson: Man är i allmänhet ense om, att denna hufvudtitel är synnerligen svår att behandla. Det finnes nemligen inga bestämda gränser vid besluten i dessa frågor, de bero endast på huru pass barmhertig en hvar vill vara.

Utskottets förslag i denna punkt härleder sig deraf, att man inom såväl utskottsafdelningen som inom utskottet var ense i det omdömet, att de af Kongl. Maj:t föreslagna pensionsbeloppen kunde nedsättas. Man ville hjelpa men med något mindre belopp. Visserligen äro några af ifrågavarande personer hemsökta af hårda och svåra sjukdomar. Men beträffande andra har det icke visats, att de för framtiden äro oförmögna till arbete; och derför ansåg man, att pensionerna kunde jemkas. Utskottet både får och kan, der omständigheterna sådant föranleda, jemka på begärda anslag. Utskottet har i detta fall gjort

Angående pension för åtskillige tjenstemän vid statens jernvägsbyggnader. (Forts.)

sin pligt; och kammaren får sedan handla, som den finner för godt. För min del yrkar jag emellertid bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Herr A. Huss: Det vigtigaste skälet, som statsutskottet anfört för nedsättning af de utaf Kongl. Maj:t för dessa tjenstemän begärda pensionsbelopp, är, att de flesta af dem icke kunna anses vara af sjukdom alldeles oförmögna att bidraga till sitt lifsuppehälle. Men hvad särskildt angår materialförvaltaren Heurlin har han, såsom herr statsrådet och chefen för civildepartementet nyss upplyst, för ungefär två månader sedan träffats af slag, hvaraf följden blifvit, att han är icke endast oförmögen att vidare sköta sin tjenst, utan äfven urståndsatt skaffa sig någon annan sysselsättning för sitt uppehälle. Men icke nog dermed. Den sjukdom, hvarunder Heurlin ligger slagen, är af den sorgliga beskaffenhet, att den kräfver en mer än annars svår och besvärlig sjukvård, som han måste köpa med stora uppoffringar af sin för öfrigt icke allt för rikligt tillmätta pension. Då sålunda utskottets skäl för nedsättning af denna pension icke längre finnes till, och utskottet icke anfört annat skäl derför, så blir följden deraf, att Riksdagen saknar skäl att nedsätta det af Kongl. Maj:t för Heurlin begärda pensionsbeloppet. Jag erkänner visserligen, som Herr Danielson nyss påpekade, att statsutskottet vid behandlingen af denna hufvudtitel måste förfara med synnerlig omsorg för att icke utsätta sig för vådan att låta känslan tala mer än förståndet, men å andra sidan måste erkännas, att hvarken statsutskottet eller Riksdagen någonsin visat sig obevekliga, då bevekande omständigheter, såsom här är fallet, förelegat. Jag yrkar derföre bifall till Kongl. Maj:ts proposition, åtminstone beträffande Heurlin.

Herr Anderson i Tenhult: En föregående talare nämnde, att materialförvaltaren Heurlin för omkring två månader sedan träffades af slag, så att han för all framtid är oförmögen att sköta sin tjenst. Så snart det är fråga om en tjensteman, som blir sjuk, så tror man alltid, att han icke skall kunna bli frisk igen, och genast skall han uppföras på indragningsstaten. Men då man nu för tiden på landsbygden oupphörligt hör klagomål öfver tjenstemännens höga löner och pensioner, så frågar jag, om det icke kan vara skäl att något nedpruta pensionerna åtminstone i de fall, der det är fråga om personer, hvilka icke äro pensionsberättigade.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Danielson: Med anledning af det yrkande, som gjorts angående beviljandet af pension åt materialförvaltaren Heurlin, ber jag få upplysa, att till utskottet öfverlemnats nytt läkarebetyg jemväl för ombudsmannen Olai, utvisande, att äfven hans helsa på senare tiden väsentligen försämrats. Jag vill med anledning häraf uttala den uppfattning, att, om kammaren beviljar den af Kongl. Maj:t begärda pensionen åt materialförvaltaren Heurlin, den bör äfven göra detsamma beträffande Olai. Jag har nämnt detta, emedan det äfven beträffande

den sistnämnde förekommit bevekande omständigheter, *sedan* Kongl. Maj:ts proposition i ämnet inkom till Riksdagen. Besluter kammaren bifalla Kongl. Maj:ts proposition för herr Heurlin, så synes mig kammaren rättvisligen böra göra så för herr Olai.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, och efter det herr talmannen till proposition upptagit hvart och ett af de i fråga om de särskilda momenten gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Angående pension för kassören m. m. K. Söderholm.

Punkten 9.

Under *mom. a)* hemstälde utskottet, att en af Kongl. Maj:t gjord framställning om pension åt kassören och bokhållaren i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen *Karl Söderholm* måtte på det sätt af Riksdagen bifallas, att Riksdagen ville medgifva,

a) att åt kassören och bokhållaren *Söderholm* finge å allmänna indragningsstaten uppföras en årlig pension till belopp af 2,000 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, hvarunder han från sin nu innehafvande befattning erhåller entledigande, dock att, derest Söderholm framdeles skulle erhålla anställning å rikets stat, hans pensionsbelopp skulle minskas med ett belopp, motsvarande den nya aflöningen, eller, om denna uppginge till samma eller högre belopp, upphöra att utgå.

I fråga härom anförde:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Herr talman! Jag anser mig pligtig att äfven vid denna punkt något litet upptaga kammarens tid.

Till följd deraf att tillsynen öfver statens jernvägsbyggnader kommer att enligt Kongl. Maj:ts af Riksdagen godkända framställning öfverflyttas från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till jernvägstrafikstyrelsen, blifva de befattningar, som Söderholm och Forsberg innehafva i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen öfverflödiga, och komma att indragas. Några platser för dem finnas icke i trafikstyrelsen; och de mista således utan eget förvållande anställningar, som de innehaft i mer än trettio år och alltid skött till sina förmäns belåtenhet. Under sådana förhållanden kräfver ju billigheten, att de erhålla någon ersättning för att de sålunda komma att skiljas från sina tjenster. Detta erkänner äfven utskottet, då det i viss mån tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts framställning, men äfven här har utskottet föreslagit en nedsättning af de utaf Kongl. Maj:t begärda pensionsbeloppen. Hvad Söderholm angår, har det föreslagna pensionsbeloppet nedsatts från 3,000 kronor, som Kongl. Maj:t begärt till 2,000 kronor. Det synes mig dock, som om statsutskottet icke här vid lag handlat i full konseqvens med sitt förfarande i en förut afgjord pensionsfråga. I går godkände denna kammare en framställning af utskottet under 8:de hufvudtiteln angående pension åt tillförordnade föreståndaren vid

veterinärinrättningen i Skara, lektor Hofling. Mig synes att här föreligga alldeles analoga fall. Denne lektor skall lika som Söderholm skiljas från sin plats, derför att tjensten skall indragas såsom icke vidare behöflig. Lektor Hofling har sin anställning blott på förordnande, så ock Söderholm. Lektor Hofling har tjenstgjort i 34 år, Söderholm äfven i 34 år. Men här upphör likheten. Ty för lektor Hofling, hvilkens lön är 4,000 kronor, föreslog statsutskottet en pension af 2,500 kronor; medan åt Söderholm, hvilkens lön utgör 4,500 kronor, föreslås icke ens 2,500 kronor utan allenast 2,000 kronor. Härutinnan har utskottet icke varit konseqvent och deri finner jag ytterligare ett skäl, hvarför kammaren torde böra bifalla Kongl. Maj:ts framställning och bevilja den pension, Kongl. Maj:t föreslagit.

Angående pension för kassören m. m. K. Söderholm. (Forts.)

Herr Anderson i Tenhult: Inom så väl afdelningen som utskottet var man ense om att för kassören och bokhållaren Söderholm föreslå en årlig pension af 2,000 kronor, och man ansåg, att detta icke var så obetydligt, när mannen i fråga icke är mer än 56 år. Han kan ju öfverflyttas till ett annat område och der tjenstgöra för statens räkning eller ock egna sin tid åt enskild verksamhet. På dessa grunder ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. b).

Bifölls.

Punkten 10.

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin.

På derom gjord ansökning hade Kongl. Maj:t föreslagit, att rektorn vid allmänna läroverket i Malmö *Carl Ludvig Wåhlin* måtte från och med den 1 maj 1889 under sin åserstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 4,000 kronor, men hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

I en vid punkten fogad reservation hade deremot af herrar frih. *B. A. Leijonhufvud* och *P. J. von Ehrenheim* yrkats, att årlig pension till belopp af 3,600 kronor måtte för rektorn Wåhlin beviljas.

Efter ärendets föredragning lemnades ordet åt

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet *Wennerberg*, som yttrade: Det slut, hvartill utskottet kommit i denna punkt, synes mig vara alltför strängt och äfven föga sammanhängande med de slut, till hvilka utskottet kommit i vissa andra, denna fråga liknande fall. Skälen hvarför utskottet kommit till detta för rektor Wåhlin ganska hårda resultat, är, att "tillfredsställande utredning saknas om och i hvad mån rektor Wåhlin, hvilken såsom rektor vid allmänna läroverket i Malmö icke innehar ordinarie anställning i rikets tjenst, bör vara till pension berättigad", och säger utskottet: "utskottet finner

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

vid sådant förhållande så mycket mindre anledning att tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts i frågan gjorda framställning, som rektor Wåhlin i sin berörda rektorsbefattning åtnjutit betydliga inkomster, vida öfverstigande den vanliga lönen för en rektor."

Hvad nu först utredningen beträffar, så, ifall den redan lemnade utredningen skulle i någon mån anses otillfredsställande, skall jag anhålla att få göra den erforderligt tillfredsställande. De upplysningar, som behöfva gifvas, finnas nemligen redan att läsa i statsrådsprotokollet, och hvad som vidare kan anses af vigt att nämnas skall jag försöka att framlägga.

Rektor Wåhlin har tjenstgjort vid statens läroverk allt ifrån det han började inträda i skolans tjenst, och det gjorde han tidigt. Redan 1850 började han sitt arbete vid dåvarande katedralskolan i Lund. Detta arbete, för hvilket han fått uppbära de bästa vitsord, visade, att man i rektor Wåhlin hade en man, som kunde användas i ansvarsfullare värf. Han utnämndes också år 1866 till rektor vid folkskoleläraresemінariet derstädes. Denna tjenst skötte han så, att han af Kongl. Maj:t förklarades kompetent till lektorsbefattningen, hvarefter han inträdde såsom sådan i tjenstgöring vid högre elementarläroverket i Lund, der han kort derpå utnämndes till rektor. Såsom *rektor* innehade han visserligen icke någon fast tjenst, och den tid, under hvilken han såsom ordinarie innehade lägre tjenster ligger temligen långt aflägsen; men det är dock samme man, som med samma utmärkta förmåga skött sina åligganden vid dessa läroverk under hela tiden.

En sådan förmåga måste dock förr eller senare naturligen komma i aftagande, och jag tager för gifvet, att så äfven här har skett eller snart kommer att ske. Nu vill man likväl neka honom all pension vid hans afgående på grund deraf, att han icke för närvarande innehar ordinarie befattning; men det gläder mig att kunna påminna kammaren derom, att så väl statsutskottet som kammaren sjelf helt nyligen frångått denna princip. Jag hörde i går här i kammaren af en statsutskottsledamot sägas, att de små pensioner, som tilldelats båda lärarne vid Skara förra veterinärinstitut borde anses såsom en god gåfva, oaktadt de vore små, emedan dessa män såsom icke ordinarie egentligen icke hade rätt till *någon* pension. Likväl ingick kammaren på statsutskottets tillstyrkan att gifva dem dessa pensioner, och nyss hörde jag, att på samma sätt pension beviljades en tjensteman, som icke heller innehade ordinarie tjenst.

Hvad skäl kan väl nu finnas att icke alls gifva någon pension åt en man, snart 70 år gammal, som hela sin tid nedlagt sitt arbete i skolans tjenst, så väl folkskolans som det högre elementarläroverkets? Jag kan icke finna, att statsutskottet här har handlat konseqvent, och jag är fullt öfvertygad derom, att statsutskottet är af alldeles samma åsigt.

Men här kan möjligen finnas ett annat skäl till vägran af pension, än det i utlåtandet anförda. Ett besynnerligt förhållande med afseende å aflöningen eger rum vid Malmö läroverk, i ty att rektorn der är betydligt högre aflönad, än andra likstälda rektorer. Men

nu är icke alltid sagdt, att till följd af en under många år uppburen högre lön man vid afskedstagandet lagt ihop någon förmögenhet, och jag tror mig veta, att så är fallet här. Af den stora lönen lär just icke synnerligen mycket qvarstå för den tid, som försynen ännu kan lemna rektor Wåhlin att lefva. Men icke har jag funnit att Riksdagen någonsin vägrat pension åt personer, hvilka till och med erkändt innehafva en ganska betydlig förmögenhet, ja äro kapitalister, och detta bör heller icke framhållas såsom ett skäl. Att en förmögenhet *skulle* hafva *kunnat* samlas på grund af en hög aflöning, det kan än mindre vara något skäl, om denna förmögenhet *icke är* samlad. Såsom skäl för afslag hade *det* kunnat vara, att mannen i fråga lefvat slösaktigt, att han sysslat med spekulationer, och icke skött sin tjenst, såsom han bort göra; men hvem kan komma fram och säga detta om rektor Wåhlin?

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

Det fins möjligen ock ett annat förhållande, som inverkat på utskottet och som jag tror mig hafva skäl att nämna något om. Det är det egendomliga förhållandet med denna lön. Jag har nu visserligen häruti glömt bort en massa detaljer, men i början af 1870-talet sysslade jag med att få reda på, huru denna lön uppkommit, och om det var möjligt att på något sätt minska den, så att den blefve jemnställd med öfriga rektorslöner, och efter grundlig undersökning befans, att Kongl. Maj:t visserligen kunde för rektors i Malmö aflöning sätta ett bestämdt belopp, icke öfverstigande lönen för andra rektorer, men att det som då blefve öfver, kunde på inga vilkor komma svenska statsverket till godo, utan måste öfverlemnas till det danska. Under sådana förhållanden tror jag icke det kan skada, om det fins en lärareplats, som är så synnerligen väl aflönad, att vid den någon synnerligen förtjent man inom skolväsendet der kunde finna sin rikliga utkomst, och jag finner, för min del åtminstone, icke något skäl att, på det rektorslönen i Malmö måtte blifva jemnställd med alla andra, man skulle årligen öfverlemna öfverskottet till ett annat land.

Jag har ansett mig böra nämna detta, och då, enligt hvad statskontoret uppgifvit och hvilket kan konstateras, rektor Wåhlin, om han stannat på sin ordinarie plats, nu skulle haft 4,500 kronors lön och således varit *berättigad* till, såsom statskontoret säger, 4,000 kronors pension, så hemställer jag till kammaren, om det är skäl att icke lemna honom någon pension alls; och jag vågar derföre hemställa till kammaren, att den ville förena sig med reservanterna från första kammaren och gifva rektor Wåhlin den mindre pensionen, som der är föreslagen, nemligen 3,600 kronor.

Vidare anförde:

Herr Anderson i Tenhult: Herr talman! Då det är fråga om att bestämma löner och pensioner åt tjenstemän, får man ofta i denna kammare höra, att dessa tjenstemän hafva under sin ungdom uppoffrat mycken tid och mycket penningar för att blifva kompetente att sköta den syssla, som de slutligen fått. Af de upplysningar, som

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

erhöllos inom utskottsafdelningen, inhemtades emellertid att rektor Wåhlin icke tagit någon högre examen än studentexamen. Jag vill icke betvifla denna uppgift, utan tror, att den är rigtig. Jag vill icke heller härmed hafva sagt, att rektor Wåhlin icke varit lämplig att sköta den syssla, han innehar, etc. Då han fått förtroendet dertill utan att hafva tagit någon högre examen, har han utan tvifvel till allmän tillfredsställelse förrättat sitt kall. Jag vill således ingalunda lasta honom derför, att han icke aflagt annan examen än studentexamen.

Men det har vidare blifvit upplyst, att mannen i fråga innehaft rektorsplats i Malmö under en tid af 18 år, likasom att hans aflöning under denna tid utgjort 15—16—17,000 kronor om året. Om man tager 16,000 kronor i medeltal för dessa 18 år, skulle således hans aflöning under denna tid uppgått tillsamman till 288,000 kronor. En person, som i hans ställning på så kort tid åtnjutit en sådan aflöning, borde väl hafva afsatt något, så att han ej skulle behöfva komma och tigga staten om pension. Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet upplyste väl, om jag fattat hans yttrande rätt, att mannen i fråga icke samlat någonting eller fått något öfver af den stora lön, han åtjutit; men efter min uppfattning kan detta förhållande icke åberopas såsom skäl för att gifva honom pension. Det kan tvärt om gälla såsom skäl för afslag; och anhåller jag för min del om bifall å utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Danielson: Med anledning af hvad herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet anfört vill jag be att få säga några ord.

Det är ingen, som vill bestrida, att personen i fråga är en förmåga. Ingen har motsagt det; han är nog en mycket framstående man, ty man har ju i dagarne sett, att han fått rätt stort antal röster till en mycket mer framskjuten plats än den han för närvarande innehar. Man kan således antaga, dels att hans verkningskraft ännu står honom till buds, dels ock att han besitter en i det fallet framstående förmåga.

Jag vill nämna för kammaren, att detta lilla ärende rätt mycket sysselsatt utskottet. Vi tillkallade en fackman, numera aflidne rektor Schotte, för att höra honom i denna fråga, emedan han naturligtvis var väl förfaren deri. Vi kommo då till det resultat, att förslaget om samma pension för rektor Wåhlin som för lektorer i allmänhet ej kunde motiveras. Man kunde icke anföra något skäl, som talade för en sådan uppfattning, och huru vi än sågo frågan, kunde vi icke komma till någon annan åsigt. Derför stannade utskottet också vid den hemställan, som nu föreligger, nemligen om afslag. Man ansåg, att en framställning sådan som denna egentligen ej borde byggas uteslutande på den omständighet, att mannen, *om* han sutit qvar på sin lektorsplats, varit likställd med den och den. Här föreligger det faktum, att han blifvit befordrad till en annan mycket mer inkomstbringande befattning, och herr statsrådet har ju sjelf sagt, att rektor Wåhlin haft en synnerligen riklig aflöning o. s. v. Det är detta man

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

velat påakta, och man har tillika ansett, att då personer komma till Riksdagen och begära pension, bör i främsta rummet den omständigheten tala, om den pensionssökande haft knapp aflöning och för den skull haft svårt att draga sig fram. Här föreligger icke ett sådant förhållande. Det har ej heller sagts, att mannen i fråga är medellös; det har ej ens varit tal om hans ekonomiska omständigheter. Jag vill hoppas, att de tvärtom äro rätt goda. Men derför har också det vanliga stora skälet för pensions beviljande fallit bort. Man kan ej säga, att denne man sutit i knappa aflöningsvilkor, utan han har tvärtom haft en synnerligen god aflöning och rikliga inkomster, hvilket ock vitsordats från statsrådsbänken.

Under dessa omständigheter har man trott, att den fullständiga utredning icke föreligger, som berättigade till bifall till Kongl. Maj:ts förslag, och då, såsom jag nämnt, man icke kunnat få ett hållbart skäl för, att han skulle få samma pension som en lektor i allmänhet, har utskottet icke kunnat komma till annat resultat än det, som föreligger.

Af dessa skäl tror jag, att kammaren kan bifalla utskottets förslag. Det är visserligen sant, att två ledamöter från första kammaren reserverat sig deremot. Men herrarne böra också erinra sig — och det är mycket betecknande — att de öfriga tio ledamöterna från Första Kammaren varit ense med denna kammares samtliga utskottsledamöter, hvarför jag tänker, att ansvaret ej blir alltför betungande för denna kammare, om vi våga oss på ett bifall till utskottets förslag.

Jag yrkar derföre bifall till utskottets hemställan.

Herr Herslow: På de anmärkningar mot Kongl. Maj:ts förslag i föreliggande punkten, som blifvit framstälda af de båda siste talarne, tillhörande statsutskottet, anser jag att i sjelfva verket svar i hufvudsak och fullständigt svar redan från statsrådsbänken blifvit gifvet Der visades, hurusom en man af framstående förmåga, så framstående, att man i visst fall funnit sig berättigad och befogad att för honom eftergifva de kompetensfordringar, som ställas på öfriga män inom likartade statens verk — ett eftergifvande, som efter min uppfattning talar högre för mannens verkliga arbetsduglighet och förut presterade arbete än något betyg — huruledes en man af så framstående förmåga och jag tillägger af lika framstående karakter har utfört ett långt och hedrande lifsarbete på ett af statens vigtigaste kulturområden, skolans. Han har under denna tid varit inne och verkat på skolans alla gebit, verkat för folkskolan på en af dess vigtigaste punkter genom att fostra icke folkskolans barn utan dess lärare, han har såsom lärare varit anställd vid de stora elementarläroverken i Lund och Malmö och slutligen såsom styresman för det sistnämnda. På alla dessa platser har han visat sig vara en karl af ovanlig kraft och af ovanligt allvar med en uppfattning af pligt, som jag skulle önska vore allmän både i skolans, i kyrkans och i statens tjenst. Men han har med tanken uteslutande fästad vid och upptagen af sin verksamhet en gång begått hvad jag skulle vilja kalla ett praktiskt fel, ett ekonomiskt förbiseende. Han har nemligen icke beräknat,

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

att den mark, han en gång lemnade, var stadigare att stå på än den, på hvilken han gick in. Jag tror att han icke ens sjelf märkte, eller, om han märkte det, icke skänkt ett ögonblicks tanke åt den formella fara, för hvilken han utsattes, då han i följd af ett kongl. förordnande kom öfver från den *säkra* pensionsställningen till den osäkra, som är beroende på särskild framställning till Riksdagen i hvarje särskildt fall. Han var lektor vid ett elementarläroverk och var såsom sådan pensionsberättigad. Derifrån öfvergick han till chefsplatsen för folkskoleseminariet i Lund. Äfven på denna plats ansågs han och ansåg sig äfven sjelf pensionsberättigad. Derefter öfvergick han till skolan igen, nu såsom rektor; rektorer äro ock pensionsberättigade — men i sjelfva verket under den förutsättning att de antingen bibehålla sin ställning såsom lektor eller ock utnämnas till lifstidsrektorer. Wåhlin kunde icke bibehålla sin ställning såsom lektor, ty den hade han lemnat redan då han öfvergått till folkskolans tjenst. Att han blef rektor på viss tids förordnande, var icke hans fel, och jag vill påstå, att det knappt var deras, som utnämnde honom, de skulle säkert ej tvekat att nämna mannen för lifstiden. Men den tidens mening var — och kanske är det äfven nutidens mening — att rektorer ej gerna böra utnämnas på lifstid, derför att vid den ålder då deras krafter börja slappas och de ej kunna med tillräcklig energi upprätthålla disciplinen inom de svårskötta större läroverken, det kan vara önskvärdt att lätt kunna ersätta dem såsom rektorer, samtidigt som man gerna behåller dem som lärare. I sådant fall öfvergår rektorn tillbaka till sin lektorsbefattning, som under tiden antingen stått till hans disposition eller som han delvis samtidigt utöfvat. Nu var fallet med Wåhlin, att det icke fans för honom någon lektorsplats att falla tillbaka på; han har visserligen hela tiden haft lektorstjenstgöring jemte sin rektorsbefattning, men ingen ordinarie lektorsplats som stått för hans räkning; här ligger den hake, som hindrar hans pensionering. Då det emellertid är kändt att han varit lektor, varit seminarierektor, varit elementarläroverksrektor och att både lektorer, seminarierektorer och elementarläroverksrektorer äro pensionsberättigade i vanliga fall, så synes det mig som man borde ursäkta denne man, att han icke tänkt eller, om han tänkt derpå, att han icke trott sig riskera något, om han lemnade det område, inom hvilket hans rätt var i uttryckliga lagstadganden föreskrifven, för att begifva sig in på ett annat, der han vågade lita på att staten, att regering och Riksdag skulle visa honom billighet och rättvisa i det ögonblick då hans arbetskraft var förbrukad och han inträdde i pensionsåldern, om han komme att nå den stunden. Likasom han ej obilligt synes mig kunnat räkna härpå, likaså synes det mig ej heller vara staten fullt värdigt att tillgodogöra sig denna lilla oregelbundenhet, för att derigenom undkomma utbetalandet af en pension, som eljest alltid lemnas åt lektorer och rektorer.

Är nu det äskade pensionsanslaget väl befogadt och billigt, så återstår den andra frågan: är det äfven behöfligt? Jag vill icke påstå, att detta egentligen borde i denna fråga spela någon stor roll. Jag anser nemligen staten och statens representanter ega en viss skyldig-

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

het att icke söka af denna omständighet anledning att undandraga en tjensteman den pension han billigtvis kan göra anspråk på; pension är icke fattigvård. Men äfven om man tager denna andra synpunkt, nemligen behofvet, så är Kongl. Maj:ts förslag äfven ur den synpunkten i högsta grad berättigadt och befogadt. Jag ber att få lemna den uppgift, som den siste talaren saknade i det kongl. förslaget — och jag hoppas, att han vill taga mitt ord för denna uppgifts rigtighet — att rektor Wåhlins ekonomi, som jag känner, ej är af den art, att den lemnar honom ett öres kapitalafkastning att lefva på; har han ingen arbetsinkomst och ingen pensionsinkomst, så har han ingen inkomst alls. Jag förutser den invändning, som kan göras och med skäl göras: "Mannen har såsom rektor i Malmö haft dubbelt så stora löneförmåner, som någon rektor i landet — ja, under ett eller annat tidigare år kanske till och med tre gånger så stora. Att de nu under den tid Wåhlin innehaft platsen, särskildt under de sista åren, gått ned med 30 % beror, såsom bekant, derpå, att spanmålsprisen icke nu äro lika höga som för 10 år sedan. Men det är i alla fall relativt en stor lön, jag erkänner det, ja till och med en rundlig och riklig lön. Hvarför har han då icke tänkt på att deraf spara något för äldre dagar?" — Ja, mine herrar, menniskor äro så olika organiserade. Jag vill här icke blifva missförstådd. Om denne man varit en slösare, en utaf tidens många njutningssökare — ja, då skulle man med rätta kunna — om icke af något annat skäl, så dock såsom ett slags straff för slarf — vägra att gifva honom någon som helst pension, när den icke är af lag ovilkorligt föreskrifven. Men här är förhållandet ett helt annat. Jag förmodar, att här bland mina kamrater i kammaren åtskilliga finnas, som känna mannen. Han hör till en helt annan klass af menniskor än den nyssnämnda. Han är en af tidens allvarsmän; för dess njutningslystna lek har han föga till öfvers. Lifvets allvar, dess stränga allvar, har varit målet för allt hans verkande. Det är så långt ifrån, att han användt för sin egen person, för personliga utgifter och njutningar den stora lön han uppburit, att jag vågar påstå, det icke många bland oss här i kammaren äfven bland dem, som hafva ganska inskränkt årsinkomst, hafva mindre personliga behof. Men han har hört till dem, som med blicken på vigtigare ting oupphörligen se för litet på de mindre sakerna, som dock äro så vigtiga, nemligen de ekonomiska. Man kan spåra något häraf sedan lång tid tillbaka. Han var kurator för universitetets största nation den tid han var i Lund och innehade denna post under många år. Hvar och en, som känner förhållandena vid universitetet, vet väl, att en mängd fattiga ynglingar måste anlita krediten för att kunna afsluta sina studier, då de komma dit alldeles medellösa. Deras egen kredit är ingen; det är derför välvillige lärares, välvillige kamraters och framför allt välvillige tillsyningsmäns kredit, som då anlitas. Det är nationens inspektor, nationens kurator, som vanligtvis får släppa till i första hand. Wåhlin var i detta afseende mycket hjelpsam och välvillig, kanske borde jag efter eder åsigt säga: mycket obetänksam och oförsigtig, ty den hjelpsamheten drager ofta efter sig betydande

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

eller åtminstone talrika förluster. Jag kan äfven här tala af någon egen erfarenhet, emedan jag var kurator för en afdelning inom nationen. Han var mycket hjelpsam, ehuru han sjelf då hade mycket klena inkomster, ja så klena att det med skäl kunde sättas i fråga, om han handlade rätt emot sig och de sina, då han till sin egen skuld, som han redan då hade, lade äfven andras. Jag har någon anledning att tro att samma välvilliga hjelpsamhet sedermera fortsattes och med samma resultat.

Vi kunna nu klandra honom härför ur den vanliga klokhetens synpunkt, och denna synpunkt är visserligen i visst afseende fullt berättigad. Men hårdt kunna vi icke klandra honom. Jag kan det åtminstone icke, då jag ser motiven för ett sådant ovarsamt handskande med ekonomiska frågor — då jag ser, att man handskas litet lätt med dessa lägre ting just derför att man icke sätter dem så högt, icke fäster vid dem så stor vigt, icke gifver dem nutidens hedersplats i lifvet, utan tager mera hänsyn till andra och högre, med ett ord: då man i penningen ser ett medel men ej ett mål, ett lifvets bihang, men icke ett lifsinnehåll. Jag har tyvärr sett mer af det senare än af det förra och är derför mera benägen att mildt bedöma ett fel i den förra rigtningen än i den senare, och det skulle göra mig ondt, om icke kammaren i detta särskilda fall skulle kunna se på samma sätt. Och om *en* mans vitnesbörd icke är tillräckligt, så kan kammaren — derom är jag förvissad — af andra, som känna rektor Wåhlin, som följt hans verksamhet — och det finnes flere sådana — erhålla samma intyg. Är det då rigtigt rätt att på denna grund och med det rent ut sagdt lumpna stödet af ett formfel ställa denne man bokstafligen på bar backe? Jag tycker det icke. Jag hoppas också, att kammaren, som genom sitt utskott kan och bör granska och granska noga, granska strängt de kraf som på denna hufvudtitel göres, och som bör vara sitt utskott tacksam för den stränghet det använder vid granskningen af sådana kraf — jag hoppas, säger jag, att kammaren, som visat sig erkänna denna utskottets stränghet och skärpa, men på samma gång ofta visat sig af andra grunder kunna frångå densamma och se saken ur blidare synpunkter, också här skall göra det.

Jag tror dessutom, att kammaren dervid endast tillser statens och skolans *eget bästa*. Det förefaller mig nemligen alldeles otänkbart, att regeringen skall kunna afsluta mannens verksamhet utan att gifva honom pension och naturligtvis utan att det för honom finnes någon möjlighet att vid 70 års ålder på något sätt skaffa sig ett nytt försörjningsmedel. Jag kan icke tänka mig det. Blir derför pension icke beviljad, så kan detta endast hafva *en* följd, nemligen att rektor Wåhlin bibehålles på sin plats. Jag anser honom verkligen dertill ännu för närvarande ganska lämplig och duglig. Men jag måste erkänna, att de sista åren synas mig hafva tagit bort något af hans gamla kraft, som förut varit ovanlig, af hans rastlösa energi, hans aldrig slappande öfvervakande af hvarenda punkt, icke blott den del af skolverksamheten, som direkt hör under rektors uppsigt, utan nästan all lärareverksamhet, som inom skolan utöfvas. Jag kan icke tänka annat än att de 70 åren skola visa sig medföra någon matthet äfven

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

i den kraftigaste mans verksamhet och när det börjat, går det, som vi veta, mycket fort. Både skolan och han sjelf förtjena att man ej inväntar den stunden.

Kammaren skulle således efter min mening både tillgodose statens bästa och äfven tillgodose — på ett sätt, som gjorde den heder — billighetens kraf och en redbar, sträfsam mans berättigade förhoppningar, om kammaren beviljade pension redan nu.

Den pension, som Kongl. Maj:t begärt, är 4,000 kronor. Jag skall icke yrka derpå. Reservanterna begära 3,600 kronor. Denna pension är den samma, hvilken hvarje lektor och hvarje rektor med lektorsställning eljest erhåller inom hela riket, äfven om han icke kan påvisa en så sällsynt framstående, långvarig och pligttrogen verksamhet inom skolans tjenst, som rektor Wåhlin.

Herr talman! Jag anhåller om bifall till reservanternas förslag.

Herrar *Dieden*, *Pålsson* och *Hygrell* förenade sig med herr Herslow.

Herr Petersson i Runtorp: Det är visserligen sant, att nionde hufvudtiteln varit och är ett tacksamt ämne, då det gäller att anslå känslorna inom kammaren. Men huru många diskussioner jag än hört i kammaren rörande denna hufvudtitel, har jag dock icke hört några mera sökta skäl för bifall till ett förslag om pension, än just de, som anförts med afseende på det ifrågavarande.

Den nästföregående ärade talaren angaf i slutet af sitt anförande sjelf ganska tydliga skäl för afslag. Ty hvad inträffar, om denna pension icke beviljas? Jo, rektor Wåhlin stannar då qvar, och det har erkänts, att han fortfarande kan behålla sin plats. Hvad är väl då orsaken till att man vill aflägsna honom från befattningen? Jo, den är mindre önskan att gifva en pension åt honom, än fastmer afsigten att få platsen ledig för någon annan favorit. Detta är säkerligen det egentliga skälet. För min del kan jag icke finna, att sådana skäl blifvit förebragta, att Riksdagen bör bevilja pensionen. Såsom redan blifvit nämndt, har rektor Wåhlin fått många röster till biskopsplatsen i Göteborg. Och inom utskottet hafva personer ifrån samma ort, som känna honom, vitsordat, att han är vid full vigör och mycket väl kan sköta sin plats. Detta förhållande har också gjort, att jag inom mig kommit till det resultat, att pension åt honom icke bör beviljas.

Jag begärde ordet äfven för att säga något med anledning af ett yttrande från statsrådsbänken. Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet sade nemligen — på samma gång han erkände, att Wåhlin haft stor lön — att det just icke är någon säkerhet för, att han samlat något för ålderdomen. Det yttrandet skulle jag önska hafva framkommit, när lönerna för tjenstemän reglerades. Det är också min uppfattning, att ju högre löner de hafva, desto mera förstöra de. De böra hafva sin tillräckliga lön att lefva af. Men gifver man dem något derutöfver, så lära de endast att misshushålla. Jag känner icke, om detta varit förhållandet med rektor Wåhlin; jag vill

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

tro de uttalanden, som gjorts, och som gått ut derpå, att han är en i alla hänseenden utmärkt man. Men jag tycker dock, att det är ett ganska stort fel att i sin krafts dagar icke tänka på ålderdomen, och är rektor Wåhlin så hemma i alla andra saker, så bör han äfven veta, att han icke har pensionsrätt. Rektor Wåhlin hade icke behöft aflägga mycket om året för att kunna förvärfva sig denna pension. Hvar och en bör rätta munnen efter matsäcken och låta sjelfförsörjningsinstinkten lära sig, att det icke duger att slösa bort hvad han har, i tanke att staten sedan kommer och lemnar honom understöd på hans ålderdom. Jag tycker det vore orimligt att uppmuntra något dylikt.

Jag finner således icke något skäl att bevilja pension åt en person, som ju haft mellan 12 och 17 tusen kronor i årlig lön, men ändock icke hushållat så, att han har något för sin ålderdom ifrån den tid han möjligtvis blir urståndsatt att vidare sköta sin befattning. Han är nu visserligen 70 år gammal; men kejsar Wilhelm var dock 90 år och kunde regera ett helt rike; och Wåhlin kan nog sitta qvar lika länge som han. Kommer det sedan upplysningar till Riksdagen, att personen är urståndsatt att sköta sin befattning, att han är i beklagansvärda omständigheter och behöfver understöd för sitt lifsuppehälle, då är jag säker, att icke Riksdagen — ej ens Andra Kammaren, som annars är känd för sin sparsamhet — skall neka honom sådant. Men att under nuvarande förhållanden bevilja det, synes mig vara ganska olämpligt, hvarför jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Börjesson* och *Andersson* i Lyckorna.

Herr Thomasson: I motsats till herr Petersson i Runtorp tycker jag aldrig bättre skäl för en god sak blifvit framlagda än för den här ifrågasatta, af reservanterna tillstyrkta pensionen. Jag instämmer till alla delar med min granne till venster. Han vädjade till öfriga ledamöter inom kammaren, som känt rektor Wåhlin; och jag är en bland dessa. Jag har haft den lyckan att vara hans lärjunge, och jag kan till alla delar bekräfta de uppgifter och de fördelaktiga omdömen, som herr Herslow om honom lemnat. Jag vågar påstå, att det aldrig funnits en utmärktare, mera pligttrogen, mera viljekraftig embetsman, aldrig någon förträffligare lärare än rektor Wåhlin har varit.

Det är sant, såsom herr Danielson sade, att Andra Kammaren lätt kan bära ansvaret för att afslå framställningen. Men jag är viss derom, att Andra Kammaren ännu lättare kan bära ansvaret af att, med frånseende af vissa formella betänkligheter, bevilja denna pension och derigenom visa, att kammaren förstår att rätt uppskatta en utomordentlig förmåga, en ovanligt upphöjd, ädel karakter.

Jag instämmer i yrkandet om bifall till reservanternas förslag.

Herr *Wendt* instämde med herr Thomasson.

Herr Pehrson i Törneryd: När pensioner hafva blifvit bestämda åt tjenstemännen, så hafva, såsom vi veta, vissa vilkor blifvit föreskrifna för berättigande dertill. Bland dessa vilkor ingå, att tjensteåren skola

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

vara så och så många, lefnadsåren så och så många, och slutligen, att personerna sjelfva skola i någon mån hafva bidragit till sina pensioner. Icke för ty framkommer Riksdag efter Riksdag begäran om pensioner, oaktadt dessa vilkor icke äro uppfylda. Den ena gången fattas det något uti tjensteåren, och då har man att åberopa de högre lefnadsåren, den andra gången är det tvärtom. Vi hafva dertill i dag ifrån statsrådsbänken fått höra, att det icke längre är något skäl emot pensions lemnande, att man icke är berättigad till pension. Det är icke heller något skäl, att den, som icke är berättigad till pension, har haft så stor lön, att, om han hade velat spara, han hade kunnat derpå samla en hel förmögenhet. Personen i fråga har ju under dessa 17 år, som han varit rektor vid allmänna läroverket i Malmö, haft en aflöning af 15,000 kronor årligen. Om jag icke misstager mig, så hafva rektorer i allmänhet omkring 6,000 kronor i lön. Denna sistnämnda summa må väl anses såsom tillräcklig för personer i sådan samhällsställning att försörja sig och sin familj. Således må man väl ock kunna ställa en sådan fordran på rektor Wåhlin; och gör man detta, så kommer man till det resultat, att han kunnat spara in under dessa 17 år 9,000 kronor om året, hvilket åter gifvit honom en besparad penning af i rund summa 150,000 kronor. Och trots detta, mine herrar, kan man här hålla de allra varmaste föredrag för pensions beviljande åt rektor Wåhlin, trots det att personen i fråga icke är berättigad till pension och icke har velat spara, der det varit så godt tillfälle att spara! Längre föreställer jag mig, att det icke finnes några skäl att åberopa för nekande af pension, utan man skall väl i hvarje förekommande fall, der pension begäres, bara stillatigande bevilja!

Jag kan dock icke vara med om detta, utan tillåter mig i stället, att i förevarande fall och på grund af hvad jag anfört samt de skäl, som utskottet framlagt, yrka bifall till utskottets afstyrkande hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Erickson* i Bjersby, *Larson* i Mörtlösa och *Andersson* i Hasselbol.

Herr Anjou: Jag begärde ordet närmast med anledning deraf, att herr Herslow vädjat till dem i kammaren, som hade personlig bekantskap med rektor Wåhlin, att yttra sig i frågan; och då jag ock haft den lyckan att allt sedan 1864, då Wåhlin och jag på samma gång inträdde inom folkskolans område, känna rektor Wåhlin, och att under de år, vi arbetade som kamrater tillsammans, lära värdera hans stora förmåga och hans karakter, och alltsedan dess haft den glädjen att emellanåt förnya bekantskapen med honom, så anser jag mig med den personliga kännedom, jag har om honom, och med den uppfattning, jag under tiden kunnat göra mig om hans verksamhet såsom lärare, förpligtigad att till alla delar instämma i hvad herr Herslow i detta afseende yttrat.

Hvad nu pensionsfrågan angår, förefaller det mig märkvärdigt, att man här i kammaren tager hänsyn till förhållanden, som kunnat under vissa förutsättningar vara möjliga, men som nu icke befunnits

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

vara verkliga, att man åt en man, som haft en hög aflöning, men väl till märkandes icke af statsmedel, utan som haft denna höga aflöning genom donationsmedel, nu vill neka en pension, derför att han haft en hög aflöning. Den vanliga regeln vid pensionering är väl den, att den, som af statsmedel uppburit en hög lön, kanske lika hög, som rektor Wåhlins, får en hög pension. Här åter tar man denna höga lön, som han uppburit, icke af statsmedel, utan af andra medel, såsom skäl att vägra all pension. Ett sådant resonnement förefaller mig högst besynnerligt.

Jag är också öfvertygad om, att, om kammaren vägrar denna billiga uppmuntran, som skulle kunna innebära ett erkännande af denna mans ovanliga, af alla, som känna honom, högt uppburna egenskaper och förtjenster om det allmänna, så kommer det sannolikt under den närmaste framtiden icke att för honom saknas medel, utan jag tar för alldeles gifvet, att, såsom här yttrats från ölandsbänken, regeringen icke kan kasta ut en sådan man på gatan efter ett sådant arbete, utan måste bibehålla honom vid hans tjenst ännu några år, tills saken, såsom här önskats, bättre blifvit utredd.

I allt fall, när talet om hans person kommit på fråga, har jag velat uttala, hvad jag sagt. Jag instämmer för öfrigt i alla delar med herr Herslow.

Med herr Anjou instämde herr *Metzén*.

Herr Winkrans: Till de förträffliga skäl, som hafva framburits så väl af den siste talaren som af talarne på statsråds- och malmöhuslänsbänkarne, har jag icke många att tillägga. Jag skall derför blott be att få ytterligare betona tvänne, af hvilka det ena redan är vidrördt.

Det är bekant, att hvarje person, som är tillförordnad såsom rektor vid ett högre allmänt läroverk, vanligen har detta förordnande på 5 à 10 år, men då är det också vanligen fallet, att den plats han förut innehaft, reserveras för hans räkning, så att han, då han icke längre befinnes duglig att sköta rektoratet, må kunna återgå till denna. Detta fall har icke iakttagits i afseende på den ifrågavarande personen, vare sig i följd af hans egen underlåtenhet eller genom vederbörande myndigheters, jag vet icke hvilket. Och det är just på denna hake, såsom herr Herslow också anmärkte, som man nu vill hänga sig upp och säga, att herr Wåhlin följaktligen icke bör hafva någon pension. Att Riksdagen och statsutskottet icke alltid varit lika formalistiska, som de nu velat vara, har redan från statsrådsbänken betonats medelst ett fall, som förekommit i dessa dagar. Och jag kan ytterligare erinra om ett fall, som är temligen analogt med detta, nemligen att 1884, då en person, som varit rektor vid Nora pedagogi och tjenstgjort i 41 år samt vid tillfället var 67 år gammal, befans på grund af ålder och sjukdom olämplig att fortsätta med sin tjenst, statsutskottet för honom föreslog en pension af 2,800 kronor, under det att Kongl. Maj:t föreslagit 3,000 samt att kamrarne sedermera i gemensam votering beviljade det högre beloppet af 3,000

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

kronor, oaktadt, såsom statskontoret anfört, då såväl som nu, denne rektor icke enligt gällande stadgar var berättigad till erhållande af pension. Vi hafva sålunda der ett fall, då Riksdagen ansett sig böra komplettera, hvad som fattats i lagen. Ty huru fullkomliga än våra lagar må vara skrifna, måste de dock, eftersom de äro skrifna af menniskor, komma att innehålla några brister. Vi hafva derför medgifvit Kongl. Maj:t att i vissa fall, t. ex. brottmål, bevilja nåd. Vi hafva äfven nu, såsom Riksdag, rättighet att i ekonomiska eller financiella frågor komplettera eller supplera hvad som fattas våra bristfälliga lagar i detta fall.

Hvad herr Nils Petersson anmärkte, om att personen i fråga icke är mer än 69 år gammal, och att det funnits män, som vid ännu högre ålder kunnat fullgöra ganska svåra åligganden, ja, till och med så svåra, som att vara kejsare i Tyskland, så torde man väl kunna anföra deremot, dels att den senare väl icke stod alldeles ensam i fullgörandet af sina åligganden, hvilket deremot en rektor väl i hufvudsak får göra, och vidare, att, såsom jag tror, de själs- och kroppsegenskaper, som fordras af en rektor vid ett så stort läroverk som Malmö, äro så framstående, att man svårligen kan begära, att de skola ifrågakomma vid en så hög ålder, som 69 till 70 år.

Jag tror derför, att det från läroverkets synpunkt vore en ren vinst, om den ifrågavarande mindre pensionen, eller 3,600 kronor, hvilket tillkommer hvarje lektor, nu beviljades åt mannen, utan afseende på andra förhållanden, än just läroverkets behof att kunna få till rektor en person af yngre ålder och med lifligare själs- och kroppskrafter, än dem, som en man på 70 år kan hafva.

På grund deraf instämmer jag i föregående talares förslag, att den mindre pensionen på 3,600 kronor måtte beviljas.

Herr Pålsson: Diskussionen har uppkallat mig att yttra några ord i denna fråga. Mannen i fråga, som är föremål för diskussionen, är rektor Wåhlin i Malmö. Frågan gäller, om åt denne rektor bör beviljas någon pension eller icke. Jag tror, att, för så vida vi eljest äro mottagliga för skäl, vi skola finna att de skäl, som tala för beviljandet af en pension åt honom, äro både tydliga och klara.

Ett yttrande fäldes, som särskildt gjorde, att jag ansåg mig böra begära ordet. Det var nemligen det, att rektor Wåhlin under många år hade haft stora löneinkomster, och att han derför hade bort spara af dessa, så att han nu kunde hafva fått tillräckligt öfver för sin ålderdom, och man påstod nu, att han hade slösat bort sina medel. Men jag vill fråga, om det kan kallas slöseri, att man är så hjelpsam mot andra, att man kläder upp och hjelper den ene mindre bemedlade ynglingen efter den andre, men sjelf lefver så sparsamt och försakande, att det har blifvit sagdt, att det är få af kammarens män, som lefva ett så försakande lif. Jag vågar då fråga, om ett sådant lefnadssätt kan kallas slöseri. Eller borde det icke hellre kallas hjelpsamhet? Har nu denne man varit så hjelpsam, hvilket jag antager ingen af kammarens män kan bestrida, så att han gjort så stora uppoffringar för andras väl, månne vi då icke skulle känna oss pligtige att öfva

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

någon barmhertighet, då det är fråga om att bevisa honom en välvillig hjelp under de år, han ännu kan hafva qvar i lifvet. Rektor Wåhlin är nära 70 år gammal; hans återstående lifstid kan således efter vanliga beräkningsgrunder icke blifva lång. Och jag anser derför alla skäl tala för beviljande åt honom af den pension, reservanterna föreslagit, eller 3,600 kronor årligen.

Jag anhåller alltså, herr talman, om bifall till reservationen.

Herr Waldenström från Gefle: Såsom ekonomisk fråga sedd från statsverkets synpunkt är i min tanke denna fråga af ringa betydelse; såsom principfråga måste den deremot tillerkännas ganska stor vigt. Det är en rigtig princip, att staten aflönar sina tjenstemän så, att de utan egentliga ekonomiska bekymmer kunna egna sig åt fullgörande af de pligter, som åligga dem i deras tjenst, äfvensom att han, då deras arbetskraft är slut, pensionerar dem så, att de få någorlunda bekymmerfritt tillbringa sina återstående ålderdomsdagar. Annorlunda synes mig deremot förhållandet gestalta sig, när det gäller sådana tjenstemän, som enligt allmänt antagna grunder icke äro berättigade att undfå pension. Här föreligger just ett sådant fall. Rektor Wåhlin i Malmö åtnjuter sin aflöning, icke af statsverket, utan från en donation, som är mycket gammal och lemnar stor afkastning. När det är fråga om att gifva pension åt en, som enligt allmänt antagna grunder icke är dertill berättigad, då skall jag kunna rösta derför under förutsättning, att hans ekonomiska omständigheter äro af mera ömmande natur. Är detta deremot icke fallet, kan jag icke vara med derom. Huruvida herr Wåhlins ekonomiska omständigheter äro af synnerligt ömmande natur, känner jag icke. Det är åtminstone icke utredt i Kongl. Maj:ts proposition och det borde icke kunna förutsättas, då man, efter hvad som blifvit upplyst, har sig bekant att löneförmånerna för rektorn vid allmänna läroverket i Malmö uppgå till ungefär tre gånger det belopp som de af statsverket aflönade rektorernes.

Härmed vill jag naturligtvis icke förneka, att rektor Wåhlin varit och är både som menniska och tjensteman en i alla afseenden utmärkt person. Det vare långt från mig att på något sätt vilja inskränka de ampla loford, han erhållit af personer, som närmare känna honom. Men, mine herrar, icke kan staten pensionera alla utmärkta personer i riket; då skulle nionde hufvudtitelns slutsumma växa till så stort belopp, att utgifterna under de andra hufvudtitlarna blefve rena bagateller i jemförelse dermed.

Jag tror alltså rättvisan kräfver att, åtminstone tills det blifvit utredt, huruvida Wåhlin befinner sig i ömmande ekonomiska omständigheter eller ej, kammaren bifaller utskottets förslag. Om de donationer, från hvilka lönen åt rektorn vid allmänna läroverket i Malmö utgår, öfverlemnades till statsverket med vilkor att rektorn af staten finge uppbära lön och pension i likhet med alla andra rektorer, då stälde sig saken helt annorlunda. Men då jag hör huru stora dessa donationer äro, tviflar jag på, att någon rektor i Malmö skall gå in på att afstå dem till statsverket samt i afseende på löneförmå-

ner sättas på samma linie som med honom likstälde, som äro af statsverket aflönade.

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

Under sådana förhållanden, herr talman, kan jag icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Svensson* i Lösen instämde i detta anförande.

Herr Jansson i Krakerud: Man har alltid den glädjen att höra, då det är fråga om pensioner, att de personer det gäller äro så utmärkta, att de med sådan pligttrohet skött sina åligganden och att någon anmärkning aldrig förekommit mot dem. Här föreligger dock något alldeles säreget, ty den i fråga varande rektor Wåhlin tyckes öfverträffa alla de andra. Det kan naturligtvis icke falla mig in att bestrida hans goda egenskaper och hans förmåga; jag tror tvärtom fullkomligt på hvad som i det hänseendet blifvit anfördt, och skulle derför, om det endast gälde honom, vara med om att gifva honom en pension på några tusen kronor. Men i och med detsamma vi gjorde detta, hade vi också fastslagit en princip, som vi sedan aldrig kunde komma ifrån. Efter rektor Wåhlin komme en person, kanske mindre än han förtjent af pension, men Riksdagen skulle i sinom tid få höra huru utmärkt han vore och att äfven han borde undfå pension, då sådan beviljats hans företrädare. Hvad särskildt angår nu ifrågavarande person, så tyckes det dock som om pensionen verkligen vore obehöflig, då man vet att han af sin befattning har en årlig inkomst af omkring 15,000 kronor. Dessutom förefaller det mig som han icke i någon nämnvärd mån kunde vara hjelpt dermed; ty en person, som sitter i fattiga omständigheter, ehuru han har så betydlig årsinkomst, lärer icke kunna hjelpas med den pension, som här är föreslagen. För min del tror jag derför, att kammaren gör bäst i att gå till väga på ett annat sätt, nemligen att kammaren afslår pensionen, så torde den utmärkte mannen ännu i några år få bibehålla sin rektorsbefattning, men arrangerar så att han under tiden blir satt under förmyndare. Antagligen skulle han vinna mera derpå, än om Kongl. Maj:ts proposition nu bifalles. Ett sådant tillvägagående tror jag det kunde vara skäl att äfven för framtiden iakttaga. Då kunde man, när en annan gång en dylik märkvärdig person uppstår, vara temligen säker på att han komme att hushålla så, att han hade sin bergning på ålderdomen. Ville man derföre gå i den rigtningen, att utmärkta förmågor, hvilka visserligen egnade sig åt allt annat, men icke skötte sin egen ekonomi, ställdes under förmyndare, vore detta för visso till stort gagn för dem sjelfva, äfvensom för statskassan.

Jag yrkar bifall utskottets hemställan.

Herr vice talmannen Sven Nilsson: Innan man afgör denna fråga, tror jag att man noga bör betänka sig. Detta är icke någon vanlig pensionsfråga, utan det kan sägas vara en principfråga, så framt det icke helt enkelt får betraktas såsom ett prejudikat. Man har från statsrådsbänken hört, att det stora lönebelopp, som utgår till

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

ifrågavarande rektor, icke kan förminskas i följd af vissa föreskrifter beträffande den stora donation, som blifvit gjord för denna tjenst. Man måste sålunda vara beredd på att rektor Wåhlins blifvande efterträdare får samma löneförmåner som den nuvarande innehafvaren af tjensten. Skulle man nu gifva denna person en sådan pension, som här föreslagits, kan hans efterträdare i sinom tid äfven med samma rätt göra anspråk på en lika pension, ty billighetsskäl kunna då tala lika väl som här, om innehafvaren af tjensten för öfrigt är en utmärkt man, hvilket denne är. Det förundrar mig dock att man så strängt håller på denna pension, då det icke blifvit visadt, att personen i fråga är otjenstbar eller icke kan ordentligt fullgöra sin tjenst. Vore detta fallet, skulle framställningen icke så mycket förundra mig. Så synes dock icke vara förhållandet. Man har helt nyligen sett, hurusom ett trettiotal prester funnit denne man kraftig nog att kunna sköta ett biskopsembete, då de, vid för några dagar sedan förrättadt biskopsval, gifvit honom sina röster. Jag föreställer mig derför, att han har så mycken kraft qvar, att han ännu någon tid kan sköta sin rektorssyssla. Annars skulle det betyda, att det icke behöfdes särdeles stora krafter för att kunna sköta biskopsembetet eller att detta embete icke är af någon större vigt. Mig synes detta bestämdt tala för, att mannen ännu några år kan sköta sin befattning, och jag tror då icke, att man gör honom någon synnerlig tjenst genom att nu sätta honom på indragningsstat.

Hans löneinkomster hafva blifvit uppskattade olika. Somliga uppgifva dem till 12 à 14,000 kronor, andra till 18,000 kronor om året, i hvilket fall som helst, så är lönen oskäligt stor, och får han behålla denna lön ännu ett par tre år, så kan han på denna tid intjena flera års pension, kan hända mer än som behöfs för hans återstående lifstid, om han hushållar. Får han nu genom Riksdagens beslut i frågan kännedom om, att det icke går så lätt för sig att få pension af staten, så borde det väl kunna mana honom att icke under den återstående tid han är qvar vid rektoratet vara *så* hjelpsam, att han skadar sig sjelf, då han väl har föga utsigt att få underhåll af staten.

Jag kan sålunda ej finna ringaste skäl att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, utan anhåller om bifall till statsutskottets förslag.

Med herr vice talmannen förenade sig herrar *Nilsson* i Skärhus, *Olsson* i Kyrkebol, *Anderson* i Himmelsby och *Olson* i Stensdalen.

Herr Herslow: Jag begärde ordet endast för att lemna herr vice talmannen ett litet svar i afseende på den farhåga, han uttryckte, den att genom ett bifall till Kongl. Maj:ts framställning skulle tillskapas ett prejudikat för de blifvande rektorerna i Malmö. Jag tror, att ett prejudikat skapas precis lika bra genom ett bifall till statsutskottets förslag. Det är nemligen då alldeles gifvet, att de personer, som hädanefter söka rektoratet i Malmö, icke, om de ega eller kunna få något annat, mottaga denna tjenst på samma sätt som rektor Wåhlin, liksom ock att regeringen icke vidare riskerar en utnämning,

för hvilken den i fråga om pensionsrätten ej skaffat sig bättre garantier. Vid tillsättandet af rektoratet kommer det att gå så till, att det blir innehafvaren af ett lektorat der eller annorstädes, som söker förordnande såsom rektor; om han erhållit detta förordnande, men förordnandet sedermera skulle upphöra, qvarstår han i alla fall, på grund af sin fullmagt, såsom lektor; med stöd af sådan fullmagt komme sålunda utan gensägelse alla efterföljande rektorer i Malmö att vara pensionsberättigade såsom lektorer. Här är fråga om ett undantagsfall, som ej kommer att upprepas.

Angående pension för rektorn C. L. Wåhlin. (Forts.)

Utan att säga något vidare emot innehållet i den sista delen af herr vice talmannens anförande, vill jag dock påpeka, att här alls icke är fråga om någon afskedsansökan, ty rektor Wåhlin innehar icke sin rektorsplats för beständigt utan endast på grund af förordnande, som utlöper i maj månad nästa år, och då ankommer det på regeringen att meddela honom nytt förordnande eller icke. För min del anser jag sannolikt, att regeringen icke kan underlåta att gifva honom nytt förordnande, ty en sådan man som rektor Wåhlin kastar man icke ut på gatan. Men jag anser det likväl icke lyckligt, att regeringen skall vara tvungen att ånyo gifva förordnande på en tjenst, som är så ansträngande som rektorsbefattningen vid ett stort läroverk, åt en man, som är 70 år gammal.

En liten erinran vill jag gifva talaren på vermlandsbänken, som nämnde, att dessa frågor på nionde hufvudtiteln i allmänhet gifva anledning till känsloutgjutelser. Ja, det kan ju hända, det är till och med ursäktligt; men mindre ursäktligt finner jag det vara om man söker begagna dem som anledning till gyckel; jag tycker icke att skämtet, äfven om det är mera lyckadt, än nu var fallet, i allmänhet är på sin plats då det gäller detta ämne, och jag kan underrätta honom om att det *alldeles icke* är det, då det gäller denne man.

Häruti instämde herr *Swartling*.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag å densamma och bifall i stället till det yrkande, som innefattades i ofvan omförmälda, vid punkten fogade reservation. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemstält i 10:de punkten af utlåtandet n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets nämnda hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning med den ändring, att pensionsbeloppet nedsättes till 3,600 kronor.

Omröstningen utföll med 139 ja och 59 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkterna 11—19.

Biföllos.

Punkten 20.

Lades till handlingarna.

Angående pension för Majoren Johan Ruthbergs enka, Margareta Kristina Ruthberg, född Boström.

I *punkten 21* hemstälde utskottet, att en inom Andra Kammaren af herr *O. H. Ström* väckt motion om pension till majoren i armén, f. d. kaptenen vid Kongl. Norrbottens fältjägarecorps m. m. Johan Ruthbergs enka, Margareta Kristina Ruthberg, född Boström, icke måtte af Rriksdagen bifallas.

Herr Ström erhöll, efter föredragning af punkten, ordet och yttrade: Om ock utskottets motiv för dess hemställan att min motion icke må af Riksdagen bifallas, kunna hafva något skäl för sig, anser jag likväl att min framställning, grundad såsom den är på verkligen behjertansvärda fakta, kunnat och bort leda till annat resultat. Enkan Ruthberg, som vid mannens död mottog boet, belastadt med en skuld utöfver tillgångarne af 9,983 kronor, har visserligen lyckats att af de oprioriterade fordringsegarne bereda sig ett ackord, genom hvilket ett ringa öfverskott uppstått; men hon har deremot att i räntor å hypothekslån och öfriga i det hemman, som hon innehar, intecknade skulder jemte utskylder till kronan och kommunen utbetala så stora belopp, att hemmanets afkastning icke kan lemna något nämnvärdt, om ens något öfverskott till de många barnens underhåll och uppfostran.

I betraktande deraf, *att* af de tio barnen endast ett kan försörja sig, *att* de två myndiga döttrarna äro sjukliga, samt att de öfriga sju minderåriga barnen, af hvilka det yngsta är endast tre år gammalt, ännu under en ganska lång följd af år tarfva föda och uppfostran, hvartill enkan saknar tillgångar, anser jag så ömmande omständigheter här förefinnas, att jag dristar hemställa det kammaren behagade, med afslag å utskottets hemställan, bifalla hvad jag uti min motion begärt; och anhåller jag hos herr talmannen om proposition på denna min framställning.

Herr Anderson i Tenhult: Af riksdagshandlingarne kan man se, att det fordom, isynnerhet under ståndsriksdagarne, var mycket vanligt, att riksdagsmännen, hvar från sin ort, hade att anmäla enkor efter tjenstemän och för dem begära pension, hvilken begäran äfven

rätt ofta bifölls. Sedermera har emellertid den åsigten gjort sig gällande, att Riksdagen icke bör bevilja några dylika pensioner, förrän frågan först varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning. Såsom synes af betänkandet, har denna fråga aldrig varit Kongl. Maj:t underställd, och således har den icke undergått en sådan pröfning, som nu vanligen förekommer. Då förslaget framstälts af enskild motionär, anser jag det origtigt, att Riksdagen fattar ett sådant beslut, som motionären yrkar. Jag hemställer till motionären, huru det skulle komma att taga sig ut, om riksdagsmännen, i likhet med motionären, yrkade pension än för den ene, än för den andre. Nionde hufvudtiteln är mycket upptagen förut, men då tror jag, att den skulle växa till ännu större dimensioner.

Angående pension för Majoren Johan Ruthbergs enka Margareta Kristina Ruthberg, född Boström. (Forts.)

På de grunder, jag nu anfört, ber jag att få yrka afslag å motionen och bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 22 och 23.

Biföllos.

§ 4.

Om ändring af gällande stadganden rörande grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande.

Föredrogs Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8 (i samlingen n:o 28), i anledning af väckta motioner om ändring af gällande stadganden rörande grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande.

Med anledning af särskilda inom Andra Kammaren af herrar *A. Kihlberg* och *A. P. Danielson* i ämnet väckta motioner, hemstälde utskottet:

"att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes *dels* taga i öfvervägande, huru vida icke grunderna för det tioåriga medelmarkegångsprisets bestämmande kunde på så sätt förändras, att, med borttagande af det s. k. årspriset, medelmarkegångspriset för hvarje år blefve medium af samma års och de nio föregående årens löpande markegångspris, samt derefter, så fort ske kan, för Riksdagen framlägga förslag till en derpå byggd ny förordning angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande, omfattande samtliga dit hörande stadganden och således jemväl föreskrifter om hvad enskilde hafva att iakttaga vid anförande af besvär öfver kammarkollegii beslut om ändring i markegångstaxorna, med afseende hvarå den största möjliga lättnad torde böra den klagande beredas, *dels och* låta komma under ompröfning, huru vida icke för vinnande af önskvärd förenkling de persedlar, som nu finnas i de olika länens markegångstaxor upptagna, men som inom samma län icke utgöra räntepersedlar eller beräknas mellan räntegifvare och räntetagare, må kunna ur markegångstaxorna uteslutas."

Efter det denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Om ändring af gällande stadganden rörande grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande. (Forts.)

Herr Danielson: Jag vill till utskottet uttala min tacksamhet för det understöd, som min i ämnet väckta motion fått röna inom utskottet. Jag ber emellertid att få framställa förslag om en liten förändring i sjelfva klämmen. Som herrarne torde finna af utskottets betänkande, förekommer der på flere ställen och särskildt på sidan 12 ett uttalande, deri det heter, att utskottet för sin del hyser den uppfattningen, att någon förändring i afseende på priskuranters upprättande borde ega rum i synnerhet beträffande städerna. Som detta uttalande är sådant, att jag för min del fullständigt gillar och gerna vill bifalla detsamma, tycker jag att det borde finnas någon antydan derom äfven i sjelfva klämmen, och derför ber jag få yrka den förändringen deri, att näst efter orden "de nio föregående årens löpande markegångspris" införes följande: "äfvensom att förändrade bestämmelser meddelas angående sättet för de årliga priskuranternas upprättande."

Jag ber att herr talmannen behagade framställa proposition på detta mitt yrkande och att i öfrigt utskottets förslag må bifallas.

Herr Westrin: Ehuru jag icke kan finna det nödvändigt att i klämmen intaga det tillägg, som herr Danielson föreslagit, eftersom det omnämnes i utskottets motivering, som väl kommer att, derest förslaget i öfrigt godkännes, intagas i Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t, ber jag dock få säga att jag icke har någonting att invända deremot, att klämmen på nu föreslagna sätt kompletteras, och jag tror mig dervid jemväl kunna tala å utskottets vägnar.

Herr Essén: Jag ber att också få tillännagifva, att jag icke har någonting emot att klämmen ändras i öfverensstämmelse med herr Danielsons förslag. Detta hade jag ju icke behöft särskildt säga efter det den näst föregående talaren yttrat sig; men jag ville nämna, att ifrågavarande priskuranter redan nu i Göteborg upprättas i hufvudsaklig öfvensstämmelse med hvad utskottet i sin motivering angifvit såsom det lämpliga förfaringssättet i detta fall, hvilket förhållande ju i sin mån talar för önskvärdheten af förändringens allmänna genomförande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan, med den af herr Danielson föreslagna förändring, eller att efter orden "de nio föregående årens löpande markegångspris" tillades följande: "*äfvensom att förändrade bestämmelser meddelas angående sättet för de årliga priskuranternas upprättande.*" Och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m.

§ 5.

Härefter företogs handläggning af Andra Kammarens fjerde tillfällig utskotts utlåtande n:o 9 (i samlingen n:o 30), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m.

Om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. (Forts.)

Uti en inom Andra Kammaren väckt och till dess fjerde tillfälliga utskott remitterad motion, n:o 171, hade herr *A. P. Danielson* yrkat efter orden: "att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning i syfte att alla legala tillkännagifvanden så väl af embetsmyndigheter som enskilde i de fall, då sådana offentliga tillkännagifvanden äro enligt lag och författningar dem ålagda, må införas i en statstidning, afsedd uteslutande för dylika tillkännagifvanden och för meddelanden från regeringen och Riksdagen i vissa ärenden, utgifven under statsmyndighets kontroll samt så ordnad, att berörda tillkännagifvanden med lätthet må kunna i sina olika grupper igenfinnas och med minsta möjliga kostnad för vederbörande, hvilken utredning äfven torde omfatta frågan i hvad mån och på hvilket sätt samma statstidning borde kostnadsfritt utdelas, samt till nästa Riksdag inkomma med förslag i ämnet."

På anförda skäl hemstälde med anledning häraf utskottet: att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t *dels* låta utreda, huru vida ej, sedan det med utgifvaren af Post- och Inrikes Tidningar under den 30 april 1886 af regeringen upprättade kontrakt blifvit i vederbörlig ordning uppsagdt och upphört att gälla, en tidning, afsedd att upptaga vissa meddelanden från regeringen äfvensom officiella och legala kungörelser samt andra annonser, kunde under statsmyndighets kontroll utgifvas och spridas på sätt utskottet här ofvan antydt, dervid ersättning borde beredas svenska akademien för den minskning i inkomst, akademien, i följd af upphäfvande af Post- och Inrikes Tidningars officiella egenskap, kunde visa sig komma att få vidkännas; och *dels*, om möjligt, till nästa Riksdag afgifva proposition i ämnet.

Efter föredragning af detta ärende anförde:

Herr friherre Bonde: Den ärade motionären har såsom det förnämsta motiv för ifrågavarande motion framhållit önskvärdheten af att äfven på detta område åstadkomma en skattejemkning — såsom han yttrar sig — egentligen för de fattiga klasserna. De skatter, som här vid lag vore att utjemka och aflyfta, skulle bestå uti den uti vissa fall lagtvungna skyldigheten att införa tillkännagifvanden i Post- och Inrikes Tidningar. Man må dock först och främst tillse, huru betungande denna skatt kan vara, och hvilka de äro, som mest blifva tryckta derutaf, samt särskildt i hvilken grad de fattiga klasserna mest tryckas af denna skatt, som, enligt motionärens åsigt, härigenom är pålagd det svenska folket. Huru vida den pålaga, som här afses, må vara särskildt betungande, torde först och främst framgå af en jemförelse mellan de olika annonspris, som denna och andra tidningar taga. Denna jemförelse, hvilken naturligtvis hufvudsakligen må sträcka sig till de större tidningarne, visar att Post- och Inrikes Tidningars annonspris i allmänhet icke obetydligt understiga de öfriga tidningarnas pris. För att vidare kunna bedöma, huru vida denna skatt mest drabbar den fattiga befolkningen, torde det vara skäl att tillse, hvilka de annonser äro, som enligt lag skola införas i förstnämnda tidningar,

Om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. (Forts.)

och hvilka de äro, som drabba de fattigare klasserna. Genomser man nämnda tidnings annonsafdelning, så finner man, att de annonser, som mest införas af den fattiga befolkningen, torde vara angående äktenskapsjäf och namnförändringar. Hvad det förra slaget angår, så äro dessa ganska korta och således icke särdeles dyra; och enahanda är förhållandet med annonser om namnförändringar, hvilkas införande i tidningen för öfrigt icke kan anses såsom en pålaga, då dylika namnförändringar ju merendels äro frivilliga. Hvad de öfriga annonserna beträffar, så har jag här en uppgift, af hvilken herrarne kunna döma, huruvida annonskostnaderna i allmänhet mest drabba den fattiga befolkningen. Enligt hvad jag inhemtat skulle de legala annonser, som införas i Post- och Inrikes Tidningar kunna indelas i följande grupper:

1:o kungörelser, som införas af offentliga myndigheter för statsverkets räkning;

2:o kungörelser, som införas för kommuners räkning och hufvudsakligen bestå i tillkännagifvanden om lediga tjenster;

3:o kungörelser, som införas af vissa korporationer, såsom bankstyrelser, bolagstyrelser m. m.;

4:o kungörelser, som införas af öfverexekutorer eller deras underlydande tjenstemän med tillkännagifvanden om exekutiva auktioner;

5:o kungörelser, som införas af domstolarne i stad och på landet samt i allmänhet beröra konkurser, årsstämningar, och om testamentsangelägenheter, omyndighetsförklaringar m. m.; samt

6:o kungörelser, som införas af konkursförvaltningar och rättens ombudsmän angående borgenärsammanträden.

Dessa skulle vara de hufvudsakliga legala annonserna, och en kort öfverblick af dessa rubriker gifver tydligt vid handen, att det icke egentligen är den fattiga befolkningen, som af denna annonskostnad drabbas.

Ett annat motiv, som den ärade motionären anfört, är det enligt hans åsigt förefintliga behofvet, nyttan och vigten af att erhålla en verkligt officiel tidning, som skulle utgöra organ för regering och Riksdag.

Detta motiv synes utskottet hafva frångått, då utskottet funnit lämpligt föreslå, att i den ifrågavarande statstidningen endast skulle införas officiella tillkännagifvanden, och att den således icke skulle blifva något regeringsorgan.

Jag tror, att utskottet häri handlat välvist och rätt, ty ett dylikt organ har sina stora vanskligheter med sig och synes mig aldrig kunna ifrågasättas.

Det tredje motivet, som utskottet anför, har varit, att den spridning, Posttidningen har, är allt för ringa, så att dess innehåll icke tillräckligt kommer till allmänhetens kännedom, och att det vore lämpligare att erhålla en statens tidning, som dels finge gratis utdelas till kommuner och myndigheter och dels på andra sätt bringas till allmänhetens kännedom. När man tänker sig, hurudan denna tidning skulle blifva, så torde man böra erkänna, att, om också Posttidningen icke kan anses så särdeles omvexlande, den ifrågasatta tidningen likväl blir ännu mindre roande, då den endast kommer att innehålla officiella tillkännagifvanden och annonser. Låt vara att den utsändes

Om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. (Forts.)

till alla kommuner; jag tror dock icke, att någon annan tager del af densamma, än den, som dertill är tvungen; och för sådana personer är den nuvarande Posttidningen väl oftast tillgänglig. Jag tror derför icke, att man genom denna anordning sprider en vidare kännedom om de tillkännagifvanden, som skola i tidningen införas.

Det är hufvudsakligen dessa grunder, som motionären åberopat för betydelsen af sitt förslag. Han har sedan som stöd för sin motion anfört, att det privilegium, som svenska akademien erhållit, icke längre vore gällande, af den anledning, att akademien icke i grundlagsenlig ordning förnyat detsamma. Det kan icke nekas, att så verkligen är förhållandet, att här föreligger en uraktlåtenhet af akademien på 1830-talet att fullgöra hvad grundlagen i detta afseende bestämmer. Men icke utgör väl den omständigheten, att de ledande männen inom akademien för ett femtiotal år sedan visat sig försumliga, något skäl att vidtaga en så sträng åtgärd mot den nuvarande svenska akademien. Utskottet har icke heller velat vara så strängt mot akademien som motionären. Det har ansett, att, om svenska akademien beröfvades denna tillgång, dess verksamhet dock vore af den stora vigt och betydelse, att den borde underhållas, och det har derför föreslagit, att akademien, i stället för intägten af Posttidningen, skulle erhålla ett visst årligt anslag för att kunna fullgöra sin bestämmelse. Detta kan nog synas billigt. Hvad har väl svenska akademien att klaga öfver, säger man, om den i stället för inkomsten af Posttidningen erhåller ett årligt anslag? Jag tror likväl, att det icke är precis detsamma. Ett årligt anslag är af en vansklig beskaffenhet, då det måste af Riksdagen år efter år beviljas, och akademien således icke eger någon säkerhet att få behålla det för framtiden och derefter rätta sin verksamhet. Om akademien finge sitta i orubbadt bo och arbeta i enlighet med de privilegier, som den af stiftaren erhållit, så kunde den fullfölja sitt af stiftaren afsedda ändamål.

Man frågar sig nu: hvilka kunna de skäl vara, som föranledt denna mot svenska akademien, som vi väl veta, befintliga animositet? Hvarför sträfva så många att på allt sätt hämma dess verksamhet? Svaret torde herrarne finna i statsrevisorernas berättelser för de senare åren. Vi se der, huru statsrevisorerna gång på gång begärt att få del af svenska akademiens alla räkenskaper och protokoll. Vi se äfven, att Kongl. Maj:t förklarat, att akademien icke har någon skyldighet att framvisa sina enskilda räkenskaper och på grund af de för akademien gällande stadganden icke ens rättighet att framlägga sina protokoll. Detta har naturligtvis hos åtskilliga statsrevisorer väckt ond blod, och dessa hafva derför svurit akademien en afgjord fiendskap och vilja göra allt för att krossa densamma. Jag undrar likväl, om det vore en välbetänkt åtgärd att söka hämma den svenska akademiens verksamhet. Ty jag är öfvertygad om, att det mål, som den svenska akademien har sig förelagdt, är högt och vigtigt. Jag vet mer än väl, att när jag vill nämna om akademiens arbeten och särskildt om ett af dess arbeten, nemligen utarbetandet af en ordbok, flere komma att säga: "Ja, det uppdraget har akademien icke fullgjort på ett särdeles berömvärdt sätt. Det är öfver 100 år, sedan det påbörjades, och ännu

Om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. (Forts.)

har man icke sett något spår af en ordbok.“ Jag måste medgifva, att detta är sant. Men innan herrarne döma, torde herrarne besinna, hvilket arbete utgifvandet af en dylik bok medför. Det torde vara få arbeten, som äro förenade med så stora svårigheter och så mycken möda som ifrågavarande, då det skall utföras af en akademi och blifva ett verkligen värderikt arbete. När den franska akademien med sina rikare tillgångar och sina större resurser användt 65 år för att åstadkomma en ordbok, så visade sig densamma likväl ofullständig och måste omarbetas. Om vi genomläsa akademiens historia för det gångna seklet, så finna vi, att, om också några resultat ännu icke varit synliga, akademien dock icke varit overksam i afseende på ordboksarbetet. Mycket förarbete har blifvit gjordt, och nu har under de senare åren detta blifvit betydligt förökadt, och man ser tydligt och klart, att den dag icke är långt borta, då ordboken kan börja utgifvas. Just nu är akademien sysselsatt med sammanfattande af materialet, och inom kort, kanske redan inom några månader, utkommer troligen början af ordboken. Är det då skäl att just nu hindra akademien att fullfölja detta arbete? Jag tror det icke. Jag tror, att det vore lämpligare, om Riksdagen ville låta akademien sitta i orubbadt bo och icke hindra den att fullfölja sitt värf, och jag är öfvertygad om, att rika och goda följder deraf skulle härflyta.

Då jag nu framhållit, att jag icke anser, hvarken att de motiv, som skulle bevisa nödvändigheten af en statstidning, äro tillräckliga, ej heller att det vore lämpligt att bringa svenska akademien ett så förkrossande slag, som genom motionens syfte göres; derför och då jag tvärt om tror, att det för akademien vore nyttigast och bäst att få behålla inkomsterna af Posttidningen, så vädjar jag till denna kammare, att kammaren måtte besinna sig, innan den beslutar en åtgärd, som kan hända hämmar Gustaf den tredjes skapelse i sin verksamhet. Jag är öfvertygad om, att svenska folkets representanter äfven denna gång, som ofta förr, skola gifva ett prof på sin kärlek och aktning för snille och smak.

Det är på dessa grunder, herr talman, som jag yrkar afslag å så väl herr Danielsons motion som utskottets hemställan.

Herr Danielson: Då den siste värde talaren icke har funnit några tillräckliga motiv för att bifalla utskottets förslag, så vill jag icke ens hoppas att kunna i någon mån öfvertyga honom derom. Mig har det emellertid förefallit som om sällan, kanske aldrig, åtminstone sedan jag blef riksdagsman, något tillfälligt utskotts utlåtande varit så väl motiveradt, så väl sagdt och så väl skrifvet, som just detta. Men det lärer nog icke hjelpa för den värde talaren, som tyckes sätta svenska akademien framför allt. Här är det dock en stor samhällsfråga, en för hela landet vigtig fråga, som föreligger.

Här är fråga om, huru vida alla, som vederbör, skola ega möjlighet att få kännedom om dessa meddelanden, som ju väsentligen angå den stora allmänheten. Det kan väl icke vara tidsenligt, att de tillkännagifvanden, som äro i lag påbjudna, endast ske i en tidning, som är så ytterligt ringa spridd som Posttidningen. Jag tror derför icke,

Om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. (Forts.)

att den ärade talarens anmärkning, att statsrevisorerna många gånger obefogadt gått hårdt åt svenska akademien, håller streck, lika så litet som någon grund förefinnes för den af honom framkastade beskyllning, att de som hysa en emot hans motsatt mening sammansvurit sig i fiendskap emot denna akademi. Jag kan för min del icke finna något sådant. Jag kan icke se, att utskottet fört annat än ett hyggligt språk och sagt sin mening på lämpligaste sätt. Och man kan således icke rimligen säga, att här förekommer någon "svuren fiendskap" emot svenska akademien. Den ärade talaren uppträdde äfven emot att jag i min motion yttrat, att här vore fråga om en skatt, som väsentligen drabbade den fattige. Jag har anfört detta såsom en bild. Men jag står dock för detta yttrande. I konkursbon t. ex. är det ju ofta just de fattiges små besparingar som stå på spel. Den fattige är också, då det gäller hans intressen, nödsakad att annonsera i denna tidning, hvaremot han i fråga om annonsering i andra tidningar har frihet att göra det eller låta bli. Och jag vill, såsom ett ytterligare exempel på bördan af denna annonsering omnämna, att jag förlidet år af en person i min hemort, hvilken hade en fordran hos en annan, till Amerika afrest person, erhöll uppdrag att genom annonsering i Posttidningen bevaka krafrätten för denna fordran. Fordringen var ej stor, men det var snart sagdt allt hvad personen i fråga egde, och han fann sig derför nödsakad att lagsöka och således bevara krafrätten genom att medelst annons i Posttidningen införa fordringshandlingarna med resolution derå. Jag ombestyrde detta och fick i annonseringskostnad betala icke mindre än 29 kronor och några öre. Egentligen vid detta tillfälle väcktes ytterligare min uppmärksamhet på det origtiga uti, att man behöfde betala sådana betydliga belopp för dylik annonsering.

I öfrigt skulle jag nästan göra orätt uti att söka motivera mitt förslag bättre än utskottet gjort det, ty hvar och en, som läst utskottets betänkande, måste vara öfverens med utskottet deri, att här föreligger en fråga, som påfordrar rättelse. Den stora allmänheten har rätt att fordra, att, när dylik annonsering på grund af lagens stadganden skall ske, annonserna äfven skola komma till allmänhetens kännedom, och att denna annonstidning sprides för allmänheten och inom kommunerna för billigt pris. Svenska akademiens arbeten må vara en sak för sig. Något öfvervägande intresse kan deråt i denna fråga icke tillmätas. Man kan ju exempelvis tänka sig, att en annons skall afse en fastighetsauktion, hvarom det naturligtvis är af största vigt att underrätta inteckningshafvarne. Men en inteckningshafvare, som icke har tillgång till Posttidningen, äfventyrar att sakna kännedom om auktionen och att sålunda förlora sin rätt på grund af inteckningen, allt endast af den orsak att den tidning, hvari annonseringen sker, ej har tillräcklig spridning. Jag tror derför, att det är i högsta grad nödvändigt att vinna en reform härutinnan. Jag har i min motion icke upptagit hvad utskottet framhållit såsom angeläget att tänka på, nemligen att bereda svenska akademien en ersättning för Posttidningen till hjelp för fullföljande af akademiens ordboksarbete, ty jag har trott, att om en skrifvelse till Kongl. Maj:t beslötes, så skulle Kongl. Maj:t kunna taga denna fråga i öfvervägande. Men då utskottet nu haft

Om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. (Forts.)

ett så beskaffadt uttalande, så går jag gerna in derpå och jag vill dermed också freda mig från beskyllningen att hafva varit med om någon sammansvärjning emot akademien. Ehuru jag derom icke kan döma, tror jag dock att det kan vara af vigt att hafva en högsta vårdare af svenska språket och svensk vitterhet, och att akademiens verksamhet på detta område kan vara fruktbärande. Men här är nu fråga om ett verksamhetsområde, som akademien icke skött och icke sköter till allmän belåtenhet. Och jag hemställer till den ärade talaren, hvad allmänheten, om den tillfrågades om den hellre ville hafva kännedom om de offentliga meddelanden, som lagligen skola ske, eller den omförmälda svenska ordboken, derpå skulle svara. Jag försäkrar honom, att den skulle föredraga det förra, och att ordboken finge komma sedan.

Jag skall emellertid icke längre upptaga kammarens tid, utan hemställer om bifall till utskottets skrifvelseförslag.

Häruti instämde herrar *Petersson* i Runtorp, *Erickson* i Bjersby, *Rundbäck*, *Börjesson*, *Månsson*, *Andersson* i Hasselbol och *Anderson* i Tenhult.

Vidare yttrade:

Herr Herslow: Det är onekligen ett ganska vigtigt intresse, som i motionen afses, och jag är med motionären ense derom, att den utredning, som af utskottet lemnats, är i allmänhet ganska tillfredsställande. Jag har icke mycket att tillägga dertill, särskildt sedan denna utredning redan kompletterats af det anförande, som afgifvits af den förste ärade talaren. Det är sålunda redan visadt, att annonsprisen i Posttidningen icke kunna påstås vara synnerligen höga, och det måtte vara mycket sällan annonserna uppgå till så högt belopp, som herr Danielson omförmälde. Jag har åtminstone aldrig hört talas om något liknande, då det gält den vanliga annonseringen i Posttidningen. Flertalet hyresannonser som förekomma torde knappt kosta mer än 75 öre à en krona. Någon svår beskattning kan denna annonsering således icke sägas vara, lika litet som man kan påstå, att bördan deraf särskildt skulle drabba den fattiga befolkningen, snarare tvärtom. Högst få äro de fattige, som äro uppfordrade att annonsera i denna tidning, så vidt jag icke fäster mig särskildt vid konkursbon, der det dock icke är den utfattige gäldenären, som får betala kostnaden, utan borgenärerna, hvilka ju icke i allmänhet kunna betecknas såsom "de fattige". Emellertid har motionären så till vida rätt, som de annonser, som *måste* införas i den officiella tidningen, borde så vidt möjligt är bringas till den stora allmänhetens kännedom. Jag kan dock icke finna, att detta nödvändigtvis behöfver leda till uppsättande af en ny statstidning. Jag tycker att det skulle vara möjligt att så anordna, att Posttidningen sådan den är i gratisexemplar utginge till kommunerna. Det skulle väl kunna anmärkas, att denna tidning icke i alla hänseenden egnar sig för den stora allmänheten; den är dertill kanske litet för lärd, kanske också litet för torr. Men

å andra sidan innehåller den heller icke en stor del sådan der "underhållande lektyr", som jag tror den stora allmänheten helst kan undvara. Det ena kan kanske väl motväga det andra, och jag ser derför, som sagdt, ingen olägenhet vid att man sökt vinna motionärens hufvudsyfte genom utdelning af friexemplar i stor utsträckning till samtliga kommuner, hvarigenom den erforderliga publiciteten skulle kunna ernås. Huru vida emellertid Posttidningen bibehålles i den ena eller andra formen, synes mig icke vara denna frågas vigtigaste sida. Hvad för mig är betydelsefullare är, att vi icke tillfoga svenska akademien någon verklig skada eller förlust på indirekt väg. Jag är öfvertygad om, att det icke varit motionärens mening, och jag kan se, att det icke är utskottets; men det är onekligen en vansklig sak för akademien att få in sitt understödsbelopp i statsbudgeten, der årligen kunna förekomma vexlingar. Akademien måste känna sig tryggare vid den inkomst, som genom Posttidningen för ett sekel sedan blifvit den beredd, och måste derför också vara angelägen om att icke få denna form för sin väsentligaste inkomst förändrad. Jag är icke heller säker på att det är nödvändigt, då ju, såsom jag redan antydt, Posttidningens verksamhet och spridning kunde utsträckas derhän, att den uppfylde äfven motionärens syfte.

Om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. (Forts.)

Hvad nu akademiens verksamhet beträffar, så är här icke platsen att redogöra för den eller bevisa dess gagn och befogenhet. Det är ofta svårt att i få ord lemna en öfversigt af den verksamhet, som bedrifves på den andliga odlingens fält, särskildt då den ej öfvas under mera skarpt fixerade former, än här är fallet. Jag tror dock att den förste talaren gjorde sig skyldig till en öfverdrift, då han sade, att det förefunnes en allmänt utbredd animositet emot denna akademi. Nog vet jag, att en del röster höjts emot densamma, men man skall icke tro, att den allmännaste stämningen angifves just af dem, som skrika högst. Alla de, som studerat svensk historia och svensk vitterhet, och det är just i vår tid snart sagdt hela nationen, hysa snarare en viss pietet för denna akademi. Man känner, att man är skyldig den mycket. Man vet, att den ännu gör åtskilligt. Man kan väl rigta en och annan tillspetsad anmärkning emot det något antiqverade i dess uppfattning. Men förhållandet emellan allmänheten och akademien liknar det emellan ungdomen och de gamle. Den aktar och vördar dem — nota bene om det är en välartad ungdom — äfven om den kan skämta med dem ibland. Jag tror, att det är en sådan känsla af aktning och tillgifvenhet, blandad med en liten smula kritik, välvillig om än stundom ungdomligt öfvermodig, som den svenska nationen hyser för denna sin akadami; den vill sannerligen ej vara af med den. Vilja vi icke hafva bort den, få vi icke beröfva den möjligheten att existera; och för närvarande behöfver den mer än någonsin allt understöd, då den nu på allvar börjat med ett arbete, som den icke lämpligen kunnat på allvar taga i tu med tidigare, än hvad nu skett. Det finnes icke något litterärt arbete i Sverige, hvaraf behofvet för närvarande är så stort och känbart som utarbetandet af en svensk ordbok. Det finnes bestämdt icke någon af eder sjelfva, mine herrar, som icke känner behofvet af en sådan; äfven de mest

Om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. (Forts.)

belästa och skrifkunniga ibland oss befinna sig i den ställning, att de snart icke veta, huru vi skola tala och skrifva vårt svenska språk. Vi måste hafva en på historisk basis och med hjelp af alla nutidens vetenskapliga medel utarbetad redogörelse för hvad som är svenskt språk. Jag hoppas, att vi snart skola få detta arbete, ty det är lemnadt i de bästa händer. En föregående talare nämnde, att vi må hända kunna vänta det färdigt inom några månader, och jag vill tillägga, att jag från allra säkraste håll erfarit, att det verkliga redaktionsarbetet skall börja redan så snart som nästa höst, samt att sådana vetenskapsmän som herrar Wisén och Södervall med en hel stab af medhjelpare äro färdiga att med allvar börja framlägga resultatet af de långa förberedande forskningarna. Detta arbete är af oerhörd vigt för vår framtid, ty vi hafva nu kommit i ett kaos, som knappast är tillåtet för en bildad nation. För utförandet af detta arbete har svenska akademien inga andra resurser att tillgripa än just inkomsterna af Posttidningen; hvart enda öres behållning deraf är anvisad till detta arbete, med undantag af den lilla lön, som är anslagen till akademiens sekreterare.

Då ordet nu af en ledamot begärdes, antager jag, att han möjligen skall göra mig den frågan, huru jag kan veta detta, eftersom — och här ligger kanske haken — för dessa medel ej offentligen redogöres. Jag vill då svara, att jag visserligen lika litet som någon af statsrevisorerna sett akademiens räkenskaper, men jag har från fullt trovärdiga personer erhållit upplysningar, som jag anser mig skyldig och äfven håller kammaren skyldig att sätta tro till.

Lemnas nu full ersättning för den inkomst, som Posttidningen kan komma att mista, så synes mig icke någon synnerlig fara ligga i utskottets förslag. Jag vill derför icke heller motsätta mig en sådan skrifvelse, som jag anser skulle kunna föranleda till, att regeringen gör en utredning af saken, hvilken utredning äfven skulle afse, huru vida icke Posttidningens inkomsters bibehållande åt svenska akademien skulle kunna existera med ett tillfredsställande af det publicitetsbehof, som tydligen har dikterat motionärens framställning och som jag redan erkänt vara ett från allmänhetens sida berättigadt behof. Jag skulle sålunda mycket väl kunna taga hela detta förslag, om jag endast i klämmen finge in, att »*full* ersättning» skulle beredas svenska akademien. Vi hafva för vitterhet och språkforskning inga stora anslag lemnade här i landet. Det är obegripligt, att svenska staten, som icke annars är njugg, då det gäller anslag för kulturändamål, icke för svenska akademiens stora uppgift beviljat större anslag än dessa 2,250 kronor, förutom 6,000 kronor till understöd åt vittra författare. Såge jag i denna framställning något som helst sträfvande och syfte att undandraga akademien den inkomst den har af Posttidningen, och hvilken den så väl behöfver och så väl begagnar, så skulle jag på det bestämdaste motsätta mig utskottets förslag. Men då jag hvarken i motionen eller ändå mindre i utskottets betänkande kan finna något sådant syftemål, vill jag icke motsätta mig detta skrifvelseförslag, om jag än icke helt kan erkänna dess behöflighet.

Jag har derför, herr talman, icke något yrkande att göra.

Om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. (Forts.)

Herr Nyström: Då jag ty värr af heshet för närvarande är urståndsatt att närmare uttala min mening, måste jag inskränka mig till att instämma med herr Herslow.

Herr Petersson i Runtorp: Med all aktning för Gustaf III:s skapelse, tror jag dock, att han skapade något onaturligt, då han skapade Posttidningen till en inkomst för svenska akademien. Ty det är två skilda saker: en akademi, som har till sin uppgift att vårda språket, och utgifvandet af en tidning. Äfven med all aktning för svenska akademiens ordbok, tror jag, att svenska nationen eger rätt att fordra, att dess utgifvande sker på annat sätt än på bekostnad af en tidning, som skall vara officiel, ehuru denna tidning icke alls uppfyller sitt ändamål. Vi hafva icke råd att hålla oss med denna tidning för att få kännedom om hvad som behöfves.

Jag kan också vitsorda min grannes uppgift om de enorma pris, som annonsering i denna tidning kostar. Jag har icke sjelf annonserat deri, men har gjort det för andras räkning, och jag har blifvit flat, när man sagt hvad det kostat. Jag tror derför att det är nödigt att få en statstidning, som för billigare pris blir tillgänglig för allmänheten och för billigare pris intager legala tillkännagifvanden m. m. Men då jag instämmer i utskottets förslag, vill jag dock frisäga mig från att hysa agg mot svenska akademien. Den må existera för sig sjelf, och behöfver den något ytterligare tillskott, kan det ske på annat sätt, än som här är i fråga.

För min del yrkar jag på det varmaste bifall till utskottets förslag.

Herr friherre Bonde: Då jag här fått mottaga beskyllning för att hafva påstått, att en allmän animositet mot svenska akademien här gjort sig gällande, är jag synnerligt glad, att detta mitt påstående blifvit motsagdt i synnerhet från det håll, som nu skett. Jag är synnerligt tacksam för de välvilliga yttranden, som herr Danielson fälde om svenska akademien och dess verksamhet, hvaraf framgår, att han behjertar vigten deraf. Och då jag sålunda tror, att han uppskattar den känsla, jag hyser för akademien, hoppas jag, att inga vidare angrepp mot denna institution skola göras från det håll, hvarifrån man mest har att befara sådana. Jag nämnde nyss, att man i statsrevisorernas berättelser har att söka grunden till hvad jag kallade animositet, enär statsrevisorerna blifvit missbelåtna med, att de icke fått kasta blicken i svenska akademiens protokoll och räkenskaper. Nog hade jag trott, att motionen i visst afseende förorsakats deraf, att man önskat få akademiens privilegierade inkomster utbytta mot statsanslag, för hvilka fullständig redovisning i så fall skulle föreläggas statsrevisorerna — men jag är glad att af herr Danielson höra, att icke något sådant ligger till grund för hans motion.

Herr Herslow framkastade ett förslag att åstadkomma större spridning af Posttidningen genom att bekosta gratisutdelning till kommuner och korporationer, och jag tror äfven, att sådant utan svårighet skulle kunna låta sig göra och äfven ur ekonomisk synpunkt vore lika fördelaktigt som att upprätta en statstidning och dessutom lemna aka-

Om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. (Forts.)

demien full ersättning. Jag vill visst icke uttala något klander öfver det sätt, hvarpå utskottet behandlat frågan; tvärt om anser jag, i likhet med herr Herslow, att utskottet både grundligt utredt saken och visat synnerlig välvilja mot svenska akademien. Detta ber jag få konstatera, ehuru jag ändå icke kan till fullo godkänna det slut, hvartill utskottet kommit.

Herr Rydin: Jag ber att få instämma i hvad herr Herslow yttrat och vill dertill lägga några ord. Jag anser, att man kan vinna precis samma mål, som med motionen afses, genom att begära, att Kongl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för Posttidningens större spridning, hvartill Kongl. Maj:t är fullt berättigad, och då anser jag behof icke vara för handen att indraga denna tidning och utbyta den mot en annan statstidning, som i alla fall skulle blifva lika tråkig, om icke tråkigare, än posttidningen och erhålla lika få läsare som denna. Jag tror derför, som sagdt, att syftemålet kan vinnas lika lätt genom en hemställan till Kongl. Maj:t, huru vida icke åtgärder kunde vidtagas för Posttidningens spridande på sätt utskottet här ofvan antydt. I sakens nuvarande skick skulle jag sålunda icke vilja göra något annat yrkande än om återremiss, men detta tjenar icke till något, då äfven jag instämmer i hvad flere talare förut yttrat, att detta betänkande är med omsorg utarbetadt, mycket väl affattadt och mycket intressant, så att ingen vidare utredning behöfves. I följd af hvad jag nu anfört, anser jag det för närvarande vara skäl att låta förblifva vid hvad som nu gäller.

Herr Danielson: Jag begärde ordet för att göra några små erinringar med anledning af den föregående talarens yttrande rörande statsrevisorernas uppfattning af denna fråga.

Förlidet års statsrevision beslöt en skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan att Kongl. Maj:t ville af svenska akademien utverka tillåtelse för revisionen att få del af akademiens räkenskaper, och vi inskränkte denna vår begäran så långt, att vi sade att, om detta icke kunde ske med fullständiga verifikationer, vi voro nöjda blott vi finge se ifrågavarande räkenskaper i ett sammandrag. Men äfven denna anhållan blef, som den föregående talaren torde hafva sig bekant, afböjd. Hvad statsrevisionen härmed åsyftat var icke att skada akademien, utan endast att få en fullt öfverskådlig blick öfver akademiens tillgångar. Men detta var, som sagdt, omöjligt att få, och herrarne böra derför icke finna underligt, att revisorerna vidtogo den åtgärden att vända sig till Kongl. Maj:t, i synnerhet som denna akademi är den enda redovisande myndighet i vårt land, som undandragit sig statsrevisorernas granskning. Musikaliska akademien och flera andra dermed jemförliga inrättningar hafva gått in på att låta sina räkenskaper komma till statsrevisorernas kännedom, men svenska akademien har härtill svarat ett bestämdt nej, oaktadt denna akademi eger statsbidrag. Man tycker naturligtvis att en sådan vägran icke kan hafva skäl för sig, då akademiens tillgångar jemväl bestå utaf den inkomst, som Posttidningen lemnar, och man väl icke kan neka till, att dessa medel,

om de än icke kunna kallas allmänna, likväl derigenom, att allmänheten i vissa fall tvingas att annonsera i denna tidning, äro bra nära beslägtade med allmänna medel. Man vet också, att annonseringen i Posttidningen lemnar ett så stort öfverskott, att denna annonsering kunde göras billigare för allmänheten, än nu är fallet, men äfven härutinnan har akademien, såsom bekant, vägrat att visa något tillmötesgående. Härmed må nu emellertid förhålla sig huru som helst, men jag har velat säga detta för att freda statsrevisionen för anmärkningar mot dess tillvägagående i denna sak.

Om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. (Forts.)

Hvad nu den föreliggande frågan beträffar, så tror jag icke att saken kan hjelpas på det sätt herr Rydin antydde. Det kan nemligen icke vara välbetänkt att låta tidningen vara en politisk tidning på samma gång som den skall vara ett annonsblad. Dessa båda saker böra skiljas åt, och jag har föreställt mig att den tidning, som jag med min motion afsett, bör vara så att säga utan text. Det är visserligen godt och väl att regeringens uppfattning i allmänna frågor blir bekant och spridd i landet, men jag tror dock, att man handlar klokast genom att i en sådan tidning icke inblanda annat än hvad lagen bjuder i fråga om den tvungna annonseringen. De politiska frågorna må sedan afhandlas i de enskilda tidningarna, der regeringen och hennes vedersakare bäst de vilja kunna förfäkta sina olika meningar.

Af detta skäl anser jag det icke välbetänkt att frångå utskottets förslag och anhåller derför för min del fortfarande om bifall till detsamma.

Herr Kihlberg: För att klart kunna bedöma denna sak är det nödvändigt att skilja mellan svenska akademiens privilegium och allmänhetens berättigade kraf på en statstidning. I förra afseendet har man anmärkt, att till följd af akademiens privilegium annonspriset i dess tidning vore allt för högt. Den omständigheten vill jag dock icke fästa mig så mycket vid, ty priset är ej så synnerligen högt. Men hvad som är af mera vigt är tidningens betydelse för allmänheten. Denna allmänhet, som genom de annonser, hvilka införas i denna tidning, blir i sina vigtigaste intressen berörd, får ofta ej del af hvad som uti denna, i så liten upplaga spridda tidning finnes kungjordt. De, som äro skyldige att der annonsera, hafva lätt att bevaka sina intressen, men deras motparter, hvilkas rätt genom denna annonsering skall bevaras, få många gånger icke del af dessa annonser. Detta kan dock vara af ganska stor vigt, såsom i fråga om testamenten, arf och dylikt. Det är derför af ganska stor betydelse, att dessa annonser spridas till en större allmänhet än som nu sker. Och hvarför sker det icke? Jo, derför att prenumerationspriset är för högt, och det är just i detta höga pris, som akademiens privilegium ligger. Vore deremot priset icke högre än hvad som erfordrades för att betäcka tryckningskostnaderna, skulle det kunna nedsättas till 2 à 3 kronor per år. Då skulle också tidningen kunna spridas i ofantligt stort antal exemplar, icke blott till embetsverk och kommuner utan äfven till sådana enskilda personer, som hafva att göra med legala ärenden och hvilka icke böra lefva i okunnighet om de annonser, som genom denna

Om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. (Forts.)

tidning spridas. Det är derför jag anser denna sak vara så angelägen för den stora allmänheten.

Hvad åter beträffar svenska akademiens privilegium, så beaktar jag mycket väl denna akademis höga uppgift, och jag uttalade mig äfven i detta afseende inom utskottet. Men den kan bevakas på annat sätt än att, såsom nu sker, oskäligt beskatta allmänheten och derigenom åstadkomma olägenheter, som säkert medföra mycket större förlust än upphörandet af detta privilegium.

Jag anhåller derför om bifall till utskottets förslag.

Herr Essén: Herr talman! Efter det välvilliga mottagande, som utskottets utlåtande här rönt, kan jag icke hafva mycket att säga. Det är blott ett par, af föregående talare framstälda anmärkningar, som jag anhåller att få med några ord beröra.

Den ärade talaren på malmöbänken yttrade, att den af utskottet föreslagna skrifvelsen bort innehålla, att *full* ersättning skulle beredas svenska akademien. Jag vågar tro, att i utskottets utlåtande med tillräcklig tydlighet framhållits, hvad utskottet i allt fall afsett, nemligen att akademien borde erhålla full ersättning för förlusten i följd af Posttidningens upphörande. Så säges på sid. 13 i utlåtandet, att utskottet finner åtgärd, hvarigenom akademien går miste om sin inkomst utaf Post- och Inrikes Tidningar, icke böra vidtagas utan i sammanhang med anordning, ledande dertill, att ersättning beredes akademien *för hvad hon derigenom förlorar*. I dessa ord kan väl icke läggas någon annan mening, än att akademien skall erhålla *full* ersättning.

Man har förespått, att den af utskottet föreslagna nya tidningen "Sveriges allmänna tidningar" skall blifva mycket "tråkig" och derför icke få någon stor spridning genom prenumeration. I afseende härå torde först och främst böra observeras, att meningen ej kan vara, det en dylik tidning skall erbjuda någon underhållande läsning eller vara hvad man kallar intressant. Men att tidningen blir *nyttig*, det tror jag ej man skall kunna bestrida, och en sådan tidning, om den tillhandahålles för billigt pris, har, enligt mitt förmenande, alla möjliga utsigter att vinna en stor spridning, icke blott genom gratisutdelningen, utan äfven genom prenumeration. Fästa vi oss endast vid de större städerna — jag tänker härvid närmast på Göteborg — tviflar jag på, att det skulle finnas *något* handelskontor, som icke komme att hålla denna tidning, för att få fullt tillförlitlig kännedom om den mängd annonser deri, som beröra handelsnäringen. Och att en daglig tidning, som sprides på ofvan omförmälda sätt, måste varda ett förträffligt organ äfven för privata annonser, det anser jag — i förbigående sagdt — vara alldeles gifvet.

Det må nu vara sant, att den ersättning, som i en eller annan form kommer att beredas svenska akademien, icke blir en så absolut säker inkomst för akademien som den hon nu har af Post- och Inrikes Tidningar. Detta är också den enda betänklighet af vigt, som jag här hört uttalas. Men jag tror, att man icke kan begära, att svenska akademien i detta hänseende skall intaga en undantagsställning gent

Om utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvande m. m. (Forts.)

emot alla andra inrättningar i vårt land. För min del är jag ock lifligt öfvertygad derom, att Riksdagen och särskildt denna kammare, som städse visat så stort intresse för alla kulturbehof, icke någonsin skall sätta akademien i fara att förlora ens den ringaste del af ifrågavarande ersättning, hvilken akademien behöfver och bör hafva för att kunna fylla sin uppgift.

Jag förenar mig naturligtvis med dem, som yrkat bifall till utskottets hemställan.

Herrar *Björkman* och *Nilsson* i Skärhus instämde med herr Essén.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det herr Talmannen framstält propositioner å de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan; hvilket beslut jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen skulle genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$3 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.